

יעקב (ישקה) סטרץ

המחלקה של פני

יעקב (ישקה) סטרץ

המחלקה של פני

עריכה: אלי אורן

Yaacov (Yashka) Starec

Pani's Platoon

הודפס בישראל, התשס"ט 2008
© כל הזכויות שמורות למחבר

התמונות והמפות באדיבות "בית הפלמ"ח"
נוסח התעודות - באדיבות ארכיון צה"ל

ספר זה מוקדש לזכרו של
מקדי וחברי בנימין (פני) בודנר
שנפל בקרב האזור דווימה
ב-20 באפריל 1949

תוכן העניינים

9 פתח דבר
13 דווימה
23 המחלקה של פְּנִי
35 טירונות תחת אש
45 כפר דרום
65 ביר עסלוג'י
79 כורנוב
87 מבצע חורב
101 מבצע עובדה
109 קרב דווימה
137 מורשת פְּנִי
143 סוף דבר

פתח דבר

לבית היוצק
של דפיס אלקה -
לפלטיח

זשקרה -

"אז הנגד פויגלנת נשחרה
לם זקורת כחתיבן זמורים."

- זלכר ימים אברה.

חלכה תלוי.

ט ה

המחלקה של פני / פתח דבר

פתח דבר

לפני כשנתיים הגיע לידי הספר "קוממיות ונכבה", פרי עטו של פרופ' יואב גלבר, ובו תיאור הקרב בדווימה, שבו נפלו 12 לוחמים מחטיבת הנגב. אף שלמיטב ידיעתי זהו אחד התיאורים הבודדים שהתפרסמו על הקרב, וככל הנראה המפורט שבהם, בינו לבין המציאות כפי שחוויתי אותה על בשרי באותו אירוע היה עדיין מרחק רב. תהיתי מה היו המקורות לתיאור כפי שהופיע בספר, שכן מלבדי לא היה שום לוחם שהשתתף בקרב מתחילתו ועד סופו, ומעולם לא התבקשתי לדווח על שאירע בקרב. חיפוש בארכיון צה"ל העלה מספר מצומצם של מסמכים ושל דיווחים שמתייחסים לקרב ואשר עליהם התבסס כנראה התיאור שהופיע בספר. הדיווחים האלה היו חלקיים מאוד, רצופים באי דיוקים, ומעל לכול - התמונה שהצטיירה מהם עשתה עוול ללוחמים שנפלו בקרב.

קרב דווימה התחולל כשבועיים וחצי לאחר החתימה על הסכם הפסקת האש עם ירדן, באזור עדיין לא סומן בבירור קו הגבול, ותקריות אש והיתקלויות עם מסתננים ועם כוחות בלתי סדירים היו עניין שגרתי. בקרב השתתפו מהצד הערבי מאות רועים ואנשי ג'יהאד אל-מקדס מהכפר אידנא ומסביבתו, ועם סיומו הם ניסו להציגו כאילו התחולל בצד הירדני של הגבול.

חוסר הבהירות בנוגע למה שהתחולל בשטח השתקף גם בדיווחו של ראש הממשלה דוד בן-גוריון לממשלה: "דבר זה לא צריך לקרות, כי הוסכם שעד לסימון הקו באופן סופי לא יתקרבו שני הצדדים לקו הגבול למען מנוע בינתיים התנגשות. על פי איזו הזנחה לא נמסרה הוראה זו לפיקוד בנגב, והחיילים התקרבו לקו?" והוא הוסיף גם שהאשמה אינה חלה במקרה הזה על עבר הירדן: "א. אנחנו התחלנו בדבר. ב. לא היינו צריכים לגשת לשם".

בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת הצדיק הרמטכ"ל יגאל ידן את שיקוליו של מפקד המחלקה ואת החלטותיו וייחס את הקרב לג'יהאד אל-מקדס. לדבריו היו לערבים 9 הרוגים ו-15 פצועים.

מאז הקרב חלפו כבר כמעט 60 שנים, אולם עדיין אני חש חובה לספר את סיפור הקרב הנשכח הזה, שבו לחם מפקד המחלקה בנימין בּוֹדְנֶר (שכולם הכירו בכינוי "פְּנִי") בגבורה בראש קומץ לוחמים.

דוֹיָמָה

המחלקה של פני / דווימה

דווימה

סיפורי האישי על הקרב בדווימה התחיל יומיים לפני התרחשותו. בשעות הערב המאוחרות של ה-18 באפריל 1949 יצא מהכפר הנטוש דווימה לכיוון בית-גוברין קומנדקר ועליו נהג ו-3 חיילים מלווים. בכפר דווימה (ששרידיו נמצאים היום צפונית למושב אמציה) שכן המוצב המחלקתי שלנו, ובבית-גוברין התמקמו מפקדת הגדוד ומפקדת הפלוגה. הדרך מדווימה לבית-גוברין עברה בוואדי קובייבה (נחל לכיש) ובכפר הנטוש קובייבה, צפונית למושב לכיש של ימינו. הכפר קובייבה היה במרחק של כ-6 ק"מ מדווימה ובמרחק דומה מבית-גוברין. זה היה כפר ציורי שחלק מביתו נבנו משני עברי הוואדי.

הקומנדקר הספיק לעבור כשליש הדרך בתוך הכפר, ואז התפוצץ מתחתיו מוקש. כשהגיעה הידיעה על ההתפוצצות לדווימה, דיווחתי על כך למפקד המחלקה פני, אספתי כמה לוחמים ונסעתי ברכב

המחלקתי לכיוון קובייבה, שם מצאתי שהרכב נפגע, ואחד מחיילי מחלקתי שהיה עליו נפצע באורח קשה ברגלו.

**אזור דווימה – קו הפסקת האש ותוואי הדרך למטה הגדוד
בבית גוברין**

לאחר שארגנתי את אבטחת השטח מסביב לרכב הפגוע ניגשתי לטפל בחייל הפצוע. לא עבר זמן רב, ולמקום הגיעו גם המג"ד, המ"פ ועוד חיילים וקצינים מהגדוד. הוזמן אמבולנס, ולאחר שמצבו של הפצוע יוצב, הוחלט לפנות אותו לבית החולים תל-השומר. התעוררה בעיה בנוגע לליווי האמבולנס

ולאבטחתו. מכיוון שנהג האמבולנס לא הכיר את הדרך, היה צורך במלווה שינווט אותו, והמג"ד החליט לשלוח אותי כמלווה יחיד. לפני שעזבנו ביקש ממני המג"ד לדאוג שהפצוע יקבל את הטיפול הטוב ביותר.

לבית החולים הגענו לקראת חצות, והפצוע נלקח לבדיקות ולצילומים והוכנס לחדר ניתוח. הניתוח היה מסובך ומורכב ונמשך שעות אחדות. כשהסתיים הניתוח, עלה כבר בוקר ה- 19 באפריל.

חיכיתי ליד חדר ההתאוששות עד שהרופאים הודיעו לי שמצבו של החייל התייצב. הרופאים אמרו שהצליחו להציל את הרגל, אך חלק מהעצם התרסק, והפצוע יישאר נכה ברגלו.

כשהשלמתי את הסידורים הנותרים במשרד בית החולים, השעה כבר הייתה 11:00 לפני הצהריים. החלטתי להתקשר לחברתי עמליה בגבעתיים. את אחר הצהריים של אותו היום בילינו יחד.

בשעות הערב אמרתי לעמליה שלצערי עלי לחזור ליחידה. היא שאלה אם לא אוכל להישאר עד למחרת בבוקר. עניתי שאף אחד לא יעיר לי אם לא אחזור עד מחר, אבל מצפוני לא נותן לי להישאר ביודעי שאנשי המחלקה נמצאים במקום שבו הם נתונים בכל רגע בסכנת חיים.

את הדרך לבית-גוברין עשיתי בטרמפים וברגל, ולמטה הגדוד הגעתי אחרי 10:00 בלילה. שמחתי

כשהגעתי לבית-גוברין כי קיוויתי שאוכל לישון לאחר שהייתי ער במשך 36 שעות ולפני שאמשיך למחרת בבוקר בדרכי חזרה לדווימה.

מיד כשנכנסתי למטה הגדוד, ועוד לפני שהספקתי להגיד "שלום", פנה אלי המ"פ ישראל משולם: "טוב שהגעת, אנחנו חייבים להעביר פקודת מבצע מיידית לפְּנֵי בדווימה". שאלתי למה כל כך דחוף להעביר את הפקודה, וישראל ענה שהמחלקה צריכה לצאת לפעולה שעות אחדות מאוחר יותר, ולכן חשוב שפְּנֵי יקבל את הפקודה מהר ככל האפשר. שאלתי למה הפקודה לא נשלחה עד עכשיו, ובפיו הייתה תשובה פשוטה: לא היו בנמצא מתנדבים שהיו מוכנים לנסוע באמצע הלילה לדווימה.

אמרתי שאני מוכן לצאת לדרך. לקח זמן מה עד שארגנו ג'יפ, נהג ושני מלווים נוספים, ולדווימה הגענו בחצות. וכך התחלתי את היום של 20 באפריל, שביעי של פסח, 1949.

כשנכנסתי לחדר המשותף לפְּנֵי ולי מצאתי אותו מעיין במפה שהייתה פרוסה על הרצפה. כשהבחין בי, ניכרה תדהמה על פניו: "מאיפה אתה מגיע פתאום בחצות?" הסברתי לו בקיצור מהיכן הגעתי והוספתי שהבאתי לו פקודת מבצע מהגדוד. שאלתי את פְּנֵי מה קורה ומתי יוצאים, והוא ענה שהכוח כבר מאורגן, ושבעוד שעות אחדות יוצאים לפעולה.

פְּנִי ביקש שאצא לסיור בכפר ובעמדות. אף אחד לא ביצע סיור באותו הלילה, והוא לא רצה שנופתע בתקרית שתשבש את היציאה שלנו לפעולה. נוסף על כך, הוא אמר, זה יאפשר לו לעיין בשקט בפקודת המבצע שהבאתי.

לקחתי כמה רימונים ותת-מקלע ויצאתי לסיור בכפר. לפי הנוהג הרגיל היינו יוצאים בכל לילה לסיור בכפר עם לוחם אחד או שניים, וכל אחד מאיתנו היה אחראי על חצי מהלילה. סיור לילי כזה נמשך בין שעתיים לשלוש שעות. הסיור עבר בלי אירועים מיוחדים, וכשחזרתי השעה הייתה כבר קרוב ל-00:03 לפנות בוקר.

כשנכנסתי לחדר אמר לי פְּנִי שיש שינוי בתוכנית, ושאני אצא איתו לפעולה, מכיוון שבפקודת המבצע מצוין במפורש שעלינו לקחת את העדרים שנפגוש ולגרש את הרועים. את העדרים - קבעה הפקודה - יש להעביר בחזרה לדווימה, ואת התפקיד הזה ייעד פְּנִי לי מכיוון שזהו תפקיד עצמאי.

מאחר שכבר הייתי מיועד להצטרף לפעולה, ביקשתי מפְּנִי שישביר לי לכל הפחות מה קורה. הוא אמר שכרגע אין זמן לזה - המחלקה כבר מסודרת בחוץ, והוא ממחר, ואת ההסבר אקבל ממנו בשטח. גם אני מיהרתי כדי להיות מוכן ליציאה עם האחרים: ארגנתי במהירות את החגור, הצטיידתי במחסניות נוספות ובמים ורצתי להצטרף אל המחלקה. פְּנִי בדק

את המחלקה - חגור, נשק, מים - ובדק אם כל אחד מהחיילים יודע את תפקידו. בעיקר דיבר וחקר כל אחד ממפקדי הכיתות כדי לוודא שהמשימה ברורה להם.

בזמן המסדר שמתו לב שאחת הכיתות ומפקדה היו מהפלוגה המסייעת, והבנתי שפני החליט להשאיר כיתה אחת מהמחלקה לאבטחת המוצב בדווימה. ימים אחדים לפני שיצאנו לפעולה הזאת הוחלט במפקדת הגדוד להפוך את דווימה למוצב פלוגתי תחת פיקודו של פני. סוף-סוף הבינו בגדוד שאין ביכולתה של מחלקה אחת לבצע את כל המשימות הרבות בשטח, ושראוי לתת לאנשים מדי פעם גם חופשה ומנוחה. וכך, במשך ימים אחדים זרמו לדווימה באיטיות לוחמים מהפלוגה המסייעת. לכוח זה הוקצה החלק הדרומי של הכפר. מכיוון שמספרם היה זעום, ומאחר שהכוח היה מורכב מחיילים ממחלקות שונות של המסייעת, החליט פני לא להפעיל אותם עד שיושלם ארגון היחידה.

ממרכז הכפר פנינו מערבה, ובמקום נוח יחסית ירדנו לערוץ של ואדי קובייבה ואז פנינו מזרחה. אחרי צעידה של כ-2 קילומטרים, במקום שבו הוואדי מתעקל מעט דרומה, עזב פני את הערוץ ופנה לכיוון צפון-מזרח. אני הייתי בסוף הטור, ואת מסלול ההליכה למדתי תוך כדי התנועה. כשעלינו על גבעה שנמצאת כקילומטר צפונית-מזרחית מהנקודה שבה

עזבנו את ערוץ הוואדי, קרא פְּנִי לשני מפקדי
הכיתות, תידרך אותם שוב, הצביע על מסלול
תנועתם לעמדות ושלח אותם לדרכם. פְּנִי, בראש
הכיתה הנותרת, המשיך לנוע בכיוון צפון-מזרח.

המחלקה של פני / דווימה

המחלקה של פני

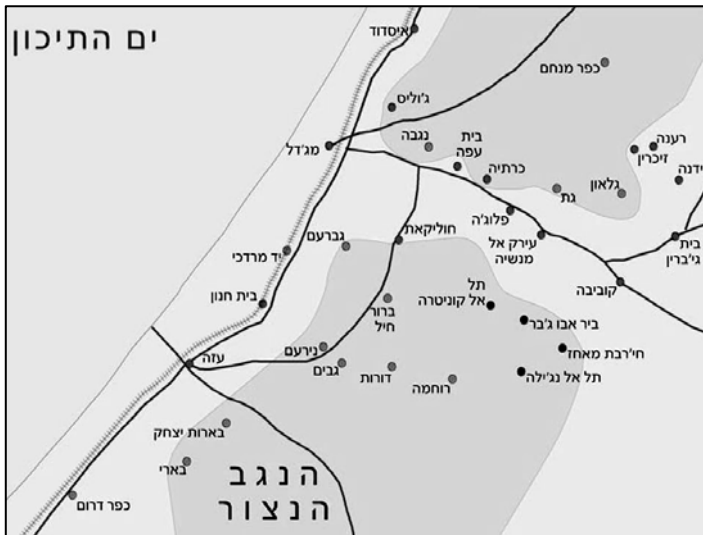
המחלקה של פני / המחלקה של פני

המחלקה של פני

למחלקה שתיים בפלוגה ב' של הגדוד השמיני של הפלמ"ח הגעתי מקורס מפקדי כיתות בקיבוץ דליה. לקורס בדליה נשלחתי לאחר שלקראת סוף אוגוסט 1948, במסגרת מבצע "אבק", עלתה חטיבת הנגב להתארגנות מהנגב הנצור.

לאחר שבמטה הכללי הוחלט להעביר את מרכז הכובד של המלחמה לחזית הדרום, שלמפקדה מונה יגאל אלון, קיבל הטיפול בנגב מפנה דרמטי. בנגב הנצור נמצאה אספקה לבני אדם בערך לשבוע ימים ולבעלי חיים ל-4 ימים בלבד. לצד הצורך בהעברת אספקה נדרשה גם החלפת חטיבת הנגב בכוחות רעננים יותר כדי לאפשר לה להתארגן מחדש. מכיוון שהאפשרות היחידה להעביר לנגב ציוד ואספקה ולהחליף את הכוחות הייתה בדרך האוויר, הוכשר ליד קיבוץ רוחמה מסלול נחיתה, והוא שימש את המטוסים מדגמי קומנדו, סקיימסטר ודקוטה

שהטיסו את הציוד ואת האנשים. השם מבצע "אבקי" נבחר בגלל ענני האבק שהתרוממו כל אימת שהמטוסים נחתו או המריאו. אותנו, לוחמי חטיבת הנגב, החליפו לוחמי חטיבת יפתח, ובמטוסים שהורידו את חטיבת יפתח לנגב עלינו אנו צפונה.

הנגב הנצור ערב מבצע "יואב"

כשעמדתי בפתח מטוס הסקיימסטר שאמור היה להטיס אותנו צפונה, נאמר לי שמחפשים אותי, ושחייל מתרוצץ בשדה וקורא בשמי. כשלבסוף הצליח לאתר אותי בעלטה המוחלטת ששררה בשדה, הוא פנה אלי: "אתה ישקה?" עניתי בחיוב, והחייל

אמר: "יש לי דרישת שלום מהחברה שלך עמליה, והיא מחכה לך. שמי בנצי, ואני קרוב משפחה שלה". בזה נסתיימה השיחה, דלת המטוס ננעלה, ואנחנו המראנו צפונה. את עמליה לא ראיתי כבר יותר משה חודשים מאחר שהנגב היה במשך מרבית התקופה מנותק, או שלא הגיע תורי לצאת לחופשה. עד היום לא ברור לי כיצד, כבמעשה פלאים, הצליח בנצי לאתר אותי במנחת החשוך ולהעביר לי דרישת שלום מחברתי.

כשבוע לפני תום הקורס הגיע לדליה מפקד הפלוגה שלי "ברן" (אברהם אדן) ושלף ממנו בחזרה לחטיבה שלושה אנשים, ובהם גם אותי. בדרך הסביר לנו שחטיבת הנגב עומדת להשתתף בפעילות מבצעית. אני שובצתי בחזרה לגדוד השמיני, שהיה בהתארגנות במחנה באר-יעקב. ממפקדת הפלוגה שלחו אותי למחלקה ואמרו לי להתייצב לפני הסמל יגאל. התברר שיגאל הוא חברי מ"הכשרת גבולות", שבה היינו שנינו חברים. שמחנו ששנינו באותה המחלקה. לפי המקובל באותם הימים, כל הכשרה מגויסת ששחררה מפעילות מבצעית ונשלחה להתיישבות הייתה חייבת להשאיר במסגרת הגדוד 15% מחבריה להמשך השירות. יגאל ואני נשארנו בחטיבת הנגב במסגרת אותם 15%.

לקיבוץ גבולות הגיעה ההכשרה שלנו מקיבוץ נען אחרי ויכוח נוקב עם מזכירות הקיבוץ המאוחד.

ועדת הביטחון של הקיבוץ המאוחד, שבראשה עמד כפרי, חבר קיבוץ נען, ייעדה אותנו לקיבוץ בית-הערבה שבצפון ים המלח מיד אחרי הכרזת האו"ם בכ"ט בנובמבר. באותה העת הייתה ההכשרה שלנו מוצבת בנען, וחציה נשלח לקיבוץ גבולות לתגבור את כוחות הפלמ"ח באזור. בתוקף תפקידי - הייתי אז מזכיר ההכשרה - ניהלתי, בעזרתה של יונה'לה, שהייתה מעמודי התווך של ההכשרה, את הדיונים עם כפרי. טענתנו העיקרית הייתה שההכשרה החליטה להקים קיבוץ בעצמה. באותה תקופה התנהל בארץ ויכוח אם ההנהגה בארץ עושה את המאמצים הדרושים כדי להשאיר בידינו את הנגב. הוויכוח הזה השפיע כנראה גם עלינו וחיצק את דרישתנו לרדת לנגב, לקיבוץ גבולות. לקראת סוף ינואר 1948 הוכרע הוויכוח, וההכשרה כולה ירדה לגבולות. לימים עלתה ההכשרה להתיישבות בקיבוץ מלכיה, על גבול לבנון.

יגאל הסביר לי שהמחלקה שקיבלנו מורכבת כולה מעולים ממרוקו שאינם מבינים עברית. כל חייל אמנם מצויד ברובה, אבל אף אחד מהם לא יודע להפעילו. לשאלתי מיהו מפקד המחלקה ענה שאינו יודע, ושהוא עדיין לא הגיע. יגאל הוסיף שבעוד שעות אחדות אנחנו עומדים לרדת בחזרה לנגב.

מכיוון שהאנשים עדיין לא אכלו, והוא חייב ללכת לקחת ציוד ותחמושת בעבור המחלקה, ביקש שאקח אותם לחדר האוכל לארוחת צהריים.

ניגשתי למקום שבו התרכזה המחלקה. הייתה זאת מחלקה גדולה מאוד שמנתה יותר מ-50 איש. הצגתי את עצמי בפניהם, אולם לא זכיתי מהם לשום תגובה, אם מפני שלא הבינו את מה שאמרתי, או משום שלא רצו להבין. עמדתי נבוך לרגע, ואז פניתי אליהם בשאלה: "האם מישהו מבין או מדבר עברית?" הייתה דממה מוחלטת.

חשבתי איך ליצור איתם קשר. פניתי אליהם בשאלה נוספת: "האם מישהו מכס מתפלל?" דממה. "אולי ביקרתם בבית כנסת?" דממה. "אולי למדתם בחדר אצל רבי?" פתאום צדה עיני 4 חיילים שישבו בנפרד מיתר הקבוצה, מתדיינים ביניהם, ויד מהוססת התרוממה באוויר. קראתי לבחור אלי ושאלתי אותו לשמו. "כהן" ענה. שאלתי אם הוא מדבר עברית, והוא ענה בחיוב. "אז למה לא אמרת לי מיד?" הקשיתי.

כהן הסביר לי שהחיילים במחלקה הם ברובם יוצאי מרוקו, ורק הוא ושלושת חבריו מטריפולי, ומהם רק הוא דובר עברית. מכיוון שהערבית שלו שונה מהערבית המרוקאית, הוא חשש שלא ידע לתרגם נכון את דבריו. מכיוון שאני לא דובר ערבית, לא

המחלקה של פני / המחלקה של פני

קיבוץ גבולות במלחמת העצמאות

סמל הגדוד השמיני

אברהם אדן ("ברן")

יכולתי לשפוט את דבריו, אבל מכאן ואילך פניתי באמצעות כהן אל חיילי המחלקה. הודעתי להם שאנחנו הולכים לאכול, ושעליהם להסתדר בשתי שורות. לאחר שכהן סיים לתרגם את דברי ונענה על ידי החיילים, התברר לי שאין בכוונתם לאכול מכיוון שקודם לכן הם ראו בחדר האוכל חיילים שאכלו גבינה צהובה ומיד אחרי כן בשר.

הדבר הזה נפל עלי כמו רעם ביום בהיר. אני, שגדלתי בבית חילוני והייתי רחוק מאוד מדיני כשרות, ניצבתי בפני בעיה שלא היה ברור לי כיצד אפתור אותה. כדי להרוויח זמן ביקשתי מכהן שיברר אם זה באמת קרה בחדר האוכל.

בעודי עומד מול המחלקה, הגיע אלי רץ ממפקדת הגדוד עם הוראה להגיע עם המחלקה מיד לחדר האוכל. השעה הייתה כבר 13:30, וחדר האוכל עמד להיסגר חצי שעה לאחר מכן. על החיילים לאכול מכיוון שעד למחרת היום לא תהיה ארוחה נוספת. כשהרמתי את מבטי ראיתי את כל מפקדת הגדוד מביטה לכיוון שבו הייתה מרוכזת המחלקה. הרגשתי שנוסף על כל הבעיות זהו גם מבחן מנהיגות בשבילי. כהן חזר בינתיים עם תשובה: מה שהחיילים סיפרו היה אמת לאמיתה. נזכרתי שבתקופת מלחמת העולם השנייה היו תחליפים לחלב. פניתי לחיילים ואמרתי להם שמה שהם ראו זה נכון, ושאני מאמין להם, ואז המשכתי בהסבר ארוך על תחליפים של

מוצרי מזון בתקופת מלחמת העולם השנייה והוספתי שמה שהם ראו היה בוודאי אחד התחליפים הללו. כשסיים כהן לתרגם את דבריי, החל ויכוח בין החיילים. השקטתי אותם והודעתי להם שאני אכנס הראשון לחדר האוכל ואקח את המנה הראשונה. אחרי ההודעה הזאת קמו החיילים והסתדרו בשתי שורות. עד היום לא ברור לי אם הם באמת ראו חיילים שאכלו בחדר אוכל צבאי חלב עם בשר, אולם כדי ליצור אמון הדדי בינינו החלטתי להאמין לדבריהם.

יגאל חזר עם ציוד שכלל בעיקר תחמושת, רימונים, מקלעי מג-34 (מגלי"ד) ומנות קרב. הציוד חולק בין החיילים, אף שידענו שאיש מהם לא ידע להפעילו. בינתיים הגיעו עוד שני מפקדי כיתות, וזמן קצר אחריהם הגיע גם מפקד המחלקה והציג את עצמו בשם פְּנִי. הוא הקרין מהרגע הראשון מנהיגות וסמכותיות.

לפני העלייה לאוטובוסים ערך פְּנִי מסדר מחלקתי, גם הוא בעזרתו של כהן. לאחר שסיים לבדוק את החיילים הוא פנה אלינו, מפקדי הכיתות, והנחה אותנו לעבור בין החיילים, לבדוק שוב את ציודם ולהתאימו לכל אחד בצורה ראויה.

על הגדוד שלנו הוטל לחצות את הקווים המצריים ולהסתגל דרכם לנגב הנצור, למשלטים שמדרום לקו הכיתור המצרי שנמשך מבית-גוברין ועד הים. שם

היינו אמורים להחליף את חטיבת יפתח, שהייתה אמורה לתקוף את בית-חנן. הגענו לאזור קיבוץ נגבה, ומשם היינו אמורים לחצות ברגל את קווי המצרים.

הוטל עלי להסביר לחיילים מהי משימתה של המחלקה, וכיצד עליהם לנהוג בעת חציית הקווים של המצרים. אמרתי להם שמרגע שאנו מתחילים לצעוד, כולם עושים מה שעושה המפקד שלנו, פְּנִי, שיצעד בראש הטור. אם הוא נעצר וכורע על ברכו - כולם עושים אותו הדבר. הזהרתי אותם שלא להוציא כל הגה ולא להקים כל רעש. הסברתי להם שכל רעש, ולו גם הקל ביותר, שמישהו מהם יעשה עלול לעורר את תשומת ליבם של החיילים המצרים ולהביא אותם לפתוח באש, וכך עלולים מקים הרעש או חבריו לידו להיהרג, וייתכן אף שכולנו ניפגע. כשכהן תירגם את דברי, הסתכלתי על החיילים. מפניהם השתקפו מבוכה וחוסר ודאות. באותו הלילה הסתננו דרך קווי המצרים אל הנגב הנצור.

המחלקה של פני / המחלקה של פני

טירונות תחת אש

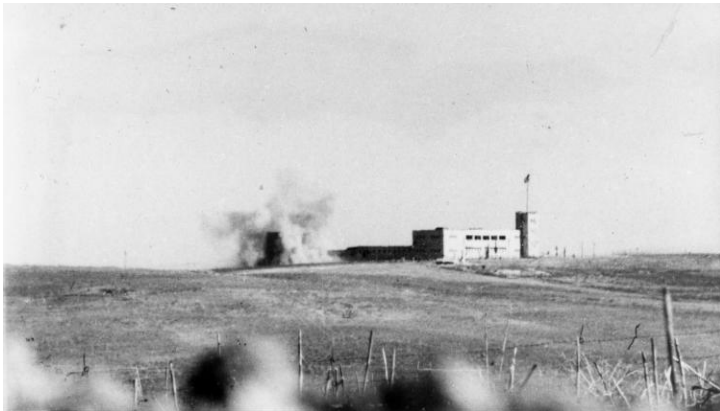
המחלקה של פני / טירונות תחת אש

טירונות תחת אש

בבוקר קיבל פְּנִי הנחיות ממפקד הפלוגה איזה משלט עלינו לאייש. המשלט נקרא "הצפוני" בגלל מיקומו בנקודה הצפונית ביותר במערך ההגנה של צה"ל בצפון הנגב המנותק.

תפקידנו היה להחליף מחלקה מחטיבת יפתח שהחזיקה במוצב. כשהגענו למוצב מצאנו אותו נטוש כי המחלקה שעמדנו להחליף עזבה טרם הגעתנו. המוצבים המצריים ששכנו מול המוצב שלנו כונו לפי המספור של צה"ל: מצפון - מוצב מס' 7, ממערב - מוצב מס' 9. מצפון-מערב שכנה משטרת עיראק סווידאן. אנחנו יכולנו לראות רק את חלקו האחורי של בניין המשטרה. המרחק בינינו ובין מוצב 7 היה כ-250 מטר בלבד. המוצב היה מוקף בכמה גדרות תיל, ומתצפיות שעשיתי בהמשך התרשמתי מהארגון ומהמשמעת ששררו בו.

פְּנִי אָרְגָן אֶת הַגַּנֵּת הַמוֹצֵב שֶׁלֵּנוּ, וְאֲנִי קִיבַלְתִּי תַחַת אַחֲרִיּוֹתַי אֶת הַגִּזְרָה הַמַּעֲרֵבִית מִוֶּל מוֹצֵב 9 הַמִּצְרִי. לְאַחַר שְׁסִימַתִּי לְהַצִּיב אֶת אֲנָשֵׁי בַעֲמָדוֹת, רָאִיתִי לִפְתָע שְׁנֵי חַיִּלִּים יוֹצְאִים מֵאַחַת הַעֲמָדוֹת וְרָצִים מֵעֵרְבָה, לְעֵבֵר הַמוֹצֵב הַמִּצְרִי. רָצַתִּי אַחֲרֵיהֶם, הַחֲזַרְתִּי אוֹתָם לְעַמְדָה שְׁבָה הִיוּ וּבִתְנוּעוֹת יָדַיִם נִיסִיתִי לְבַרֵּר מֵה גָרַם לָהֶם לְעֻזּוֹב אֶת הַעַמְדָה. הֵם הִצְבִּיעוּ עַל שְׁנֵי רִימוֹנִים שֶׁהִיוּ מוֹנַחִים בְּצַד הַעַמְדָה וְעַל שְׁנֵי הַרִימוֹנִים שֶׁלְכָל אֶחָד מֵהֶם הָיָה בַחֲגוֹר, וּבְעֶזְרַת תְּנוּעוֹת יָדַיִם שָׂאֻלוּ מֵאֵין הִגִּיעוּ הַרִימוֹנִים שֶׁמִּצְאוּ. לְקַחְתִּי אֶת הַרִימוֹנִים, הִרְגַעְתִּי אוֹתָם וְהַסְבַּרְתִּי לָהֶם שֶׁאֵת הַרִימוֹנִים הַשְּׂאִירוּ בַעֲמָדָה הַחַיִּלִּים שֶׁהַחֲלַפְנוּ.

משטרת עיראק סוּוִידָאן תַּחַת הַפְּגִזָּת כּוֹחוֹתֵינוּ

לאחר שסיים לארגן את הגנת המוצב אסף פְּנִי את סגל המחלקה והסביר לנו מהן הציפיות שלו מאיתנו. עלינו, סגל הפיקוד של המחלקה, מוטלת החובה להגן על המשלט עד שנכשיר את החיילים להשתתף במשימה הזאת. לכן מיום המחרת - הוא קבע - תיכנס המחלקה למשטר אימונים שבו יושם הדגש בהתחלה על אימוני נשק, ובהדרגה ישולבו בו אימוני שדה. "זה ידרוש ממפקדי הכיתות הרבה הדגמות ואולי גם אלתורים מכיוון שאין לכם שפה משותפת עם החיילים", הוסיף פְּנִי. "ללא שפה משותפת עם החיילים לא נוכל להפעיל את המחלקה, אפילו אם החיילים יידעו להפעיל את הנשק. לכן אני מטיל עליכם את המשימה החשובה בעיניי ברגע הזה - ללמד את החיילים את השפה העברית. דבר נוסף שאני עומד לבקש מכם: שתהיו לדוגמה לחיילים - החל מהלבוש ועד הטיפול בנשק. אתם תחיו יחד איתם באותן שוחות, תאכלו ביחד ובכל מה שתעשו בהיותכם עם החיילים, תשתדלו לעשות הכול יותר טוב בשביל לשמש להם דוגמה".

למחרת היום, 15 באוקטובר 1948, כשישבתי על הסוללה שהקיפה את המשלט וצפיתי לכיוון צפון, הייתי עד ראייה לעילה שאפשרה את התחלתו של מבצע "עשר המכות" (שמו של המבצע שונה מאוחר יותר ל"מבצע יואב", כשם כינויו המחתרתי של יצחק דובנו שנפל בקיבוץ נגבה). שיירה של שלוש משאיות

אספקה שיצאה מכוון הכפר כרתיה הייתה אמורה לחצות את קווי המצרים בדרך לנגב הנצור, בהתאם לתנאי ההסכם של ההפוגה השנייה. צה"ל היה משוכנע שהמצרים לא יאפשרו את המעבר ויפתחו באש על המשאיות. המכוניות התקדמו דרומה, אולם לא נפתחה לעברן אש. רק פעולת התגרות שיזמנו - פיצוץ של מכל הדלק באחת המשאיות - גרמה לצבא המצרי לפתוח באש, וכך התחיל מבצע "יואב".

ההחלטה על מבצע "יואב" נפלה בממשלת ישראל אחרי פרסום תוכנית ברנדוט. מדובר בתוכנית שהגה פולקה ברנדוט, השליח המיוחד של האו"ם לארץ ישראל, ושלפיה אמור היה הנגב להיקרע ממדינת ישראל. מטרת המבצע הייתה אפוא לפרוץ את הדרך לנגב, שהיה מנותק מצפון המדינה באמצעות המערך המצרי בקו שבין מגידל (אשקלון של ימינו) לבית-גוברין.

המערך המצרי היה בן שתי זרועות: הזרוע המערבית התמשכה מאל-עריש למגידל ומשם מזרחה לבית-גוברין. זה היה קו המוצבים שניתק את הנגב. משם נמשכה פריסת הכוחות המצריים דרך חברון ועד מבואות ירושלים.

הזרוע המזרחית של המצרים התחילה באבו-עגילה ועברה דרך עוג'ה אל-חפיר, ביר-עסלוג' ובאר-שבע ומשם היא התחברה אל הזרוע המערבית. עד כיבוש ביר-עסלוג' (היום משאבי שדה) על ידי הגדוד

השמיני, ערב כניסתה לתוקפה של ההפוגה הראשונה, הייתה הזרוע המזרחית בעיקרה ציר לוגיסטי עם מוצבים בודדים לאורכו. כיבוש ביר-עסלוג' אילץ את צבא מצרים להקים מערך הגנה כבד מביר-עסלוג' ועד עוג'יה אל-חפיר (ניצנה).

הזרוע המערבית של הצבא המצרי הייתה ארוכה וללא עומק אסטרטגי. הכוחות המצריים היו מחופרים במשלטים ובמוצבים לאורך קו דק - מה שהביא את כוחות צה"ל לנסות לבתר את המערך המצרי. קווי ההספקה הארוכים של הכוחות המצריים היו פגיעים לתקיפות ולפשיטות של כוחות צה"ל, וריתוק הכוחות המצריים למוצבים מנע מהם את האפשרות לרכז כוחות להתקפות נגד.

אחרי כיבוש משלטי הצומת ובהמשך, כיבוש חוליקאת על ידי חטיבת גבעתי, נפתחה הדרך לנגב. בעקבות זאת נפתחו בפני חזית הדרום שתי אפשרויות: להמשיך בתוכנית המקורית ולתקוף את עזה או לכבוש את באר-שבע. יגאל אלון החליט לכבוש את באר-שבע, וקיבל את תמיכתו של ראש-הממשלה, דויד בן-גוריון. ב-21 באוקטובר, ערב כניסתה לתוקף של הפסקת האש שאותה כפה האו"ם, נכבשה באר-שבע.

כיבוש באר-שבע פתח בפני צה"ל את האפשרות לסלק את צבא מצרים מהנגב וגם לאיים על הר חברון.

בזמן שמסביבנו התנהלו קרבות כבדים, אנחנו והמוצבים המצריים שמולנו שמרנו על שקט מוחלט, כל אחד מסיבותיו שלו. המצב הזה היה נוח לנו, שכן אילו היו המצרים מחליטים לתקוף אותנו, מצבנו היה רע ומר.

המחלקה המשיכה להתאמן לפי התוכנית שהתווה פְּנִי, והתוצאות היו מדהימות. מדי יום ניתן היה להבחין בהתקדמות הן באימונים הצבאיים והן בקליטת השפה. אינני יכול להסביר את התופעה הזאת. יתכן שתרמו לכך המקום שנמצאנו בו והתחושה של חוסר ברירה, שאם לא תדע להגן על עצמך, לא תשרוד. התחושה הזאת התחזקה בשל מטחי אש שעברו מדי פעם מעל לראשינו.

האמרה המיוחסת למצביא הרוסי אלכסנדר סובורוב (מהמאה ה-18) - "קשה באימונים, קל בקרב" - התאימה למשטר האימונים ולשגרת החיים של חיילי המחלקה. שגרת יומם כללה אימונים מהבוקר עד הערב, שמירות בלילה ותפריט שמבוסס על מנות קרב. על העבודה הקשה שלהם הקלה העובדה שמפקדיהם נתנו להם יחס אנושי, שהמפקדים חיו איתם, סבלו מכל הקשיים שהיו מנת חלקם ויותר מכך: המפקדים נתנו מעצמם למען חייליהם ככל שרק ניתן.

באחת השיחות שלי עם פְּנִי הוא ציין שאיננו יודעים מה נעשה סביבנו ושאל אם אהיה מוכן לצאת לסיוור

בין המוצב שלנו למוצבים המצריים. הוא הוסיף שאת הסיורים אאלץ לבצע לבדי. הסכמתי, וכבר באותו הלילה סיירתי בין המוצב שלנו למוצב 7 המצרי והאזור הקרוב אליו. הבעיה העיקרית כשאתה מבצע סיור לבד היא במקרה שנפגעת- סיכוייך לחזור בשלום הם אפסיים.

באחד הימים, נדמה לי שזה היה ערב כניסתה לתוקף של הפסקת האש, הגיעה למשלט שלנו קבוצת קצינים מחטיבת גבעתי כדי לתצפת לעבר מוצב 9 המצרי. מאוחר יותר התברר לי שהיה בכוונתם לכבוש את המוצב. כשפני שמע על כוונתם זו, הוא קרא לי והציג אותי בפניהם: "זהו מפקד הכיתה שסייר הלילה מסביב לגדרות של המוצב המצרי".

מוצב 9 המצרי עורר את תשומת ליבי מהרגע הראשון שבו התמקמנו במשלט בגלל צורת הגדרות שמסביבו, ובסיור שערכתי בלילה ניסיתי לבדוק את הנושא. גדרות המוצב היו בנויות ככוכב עם זרועות - מה שהגביל מאוד את התנועה אל תוך המוצב. כשהסברתי את זה לקציני גבעתי, הם הקשיבו, אולם לא נראה היה לי שהם מתייחסים לדברי, וכעבור זמן מה הם "נפנפו" אותי משם.

ההגיון שעמד מאחורי כיבושו של המוצב המצרי היה ברור ובלט לעין: הדבר היה מביא לשליטה על חלקה האחורי של משטרת עיראק סווידאן (שכל הניסיונות עד אז לכבוש אותה מלפנים כשלו). אולם התקפת

הלילה של גבעתי על המוצב המצרי לא צלחה, והסיבה העיקרית לכך הייתה מבנה הגדרות. בהתקפות על משטרת עיראק סווידאן השתתף גם חיל האוויר. כשהתפזר העשן לאחר הפצצת מטוסי הבופייטר, ראינו לאכזבתנו את הבניין עומד על תילו כאילו לא קרה דבר.

באחד הימים הודיע לי פְּנִי שנתקבלה פקודה ממפקד הפלוגה, אורי בר רצון, ולפיה עלי לעבור למשלט אחר ולקבל את הפיקוד עליו עד בואו של מפקד מחלקה חדש. "ניסיתי", המשיך וסיפר פְּנִי, "לברר אם קיימת אפשרות לשלוח מישהו אחר במקומך, אבל אורי בר רצון עמד על כך שאתה האיש. מאיפה הוא מכיר אותך?"

כפר דרום

המחלקה של פני / כפר דרום

כפר דרום

את אורי בר רצון הכרתי בקיבוץ גבולות, כשההכשרה המגויסת שלנו הייתה מוצבת שם עם מפקדת הפלוגה ועם אנשי פלמ"ח בודדים שצורפו אלינו. ערב הפלישה של צבא מצרים פעלו חטיבת גבעתי וחטיבת הנגב במשותף במסגרת מבצע "ברק", שנועד לנקות את השטחים שבתחומי אחריותן ולהשתלט עליהם לקראת הפלישה של צבאות ערב. במסגרת המבצע, שהחל ב-10 במאי ונמשך עד לפלישה של צבא מצרים ב-15 במאי, כבש הגדוד השמיני את הכפר סוואפיר אל-ערביה. ב-13 במאי, בגמר הפעולה, בעת שירדנו בחזרה לנגב, נתקבלה פקודה שהמחלקה שלנו תלווה ותאבטח את השיירה המיועדת לכפר דרום המותקף. השיירה כללה מחלקה נוספת מהגדוד השני, שהייתה אמורה להישאר בכפר דרום ולשמש תגבורת ולא רק להעביר ציוד ומזון. מפקד השיירה היה אורי בר רצון.

כדי לאפשר את מעבר השיירה לכפר דרום כבש כוח מהגדוד, בפיקודו של ברן, את חרבת מעין ואת סביבתה. כשהתקרבה השיירה לכפר דרום, היא נכנסה לאזור שטוח על ידי אש מרגמות ומקלעים של המצרים, והמשוריינים החלו להיפגע. המשוריינים שליוו את השיירה היו מסוג "סנדוויץ'" - משוריינים שיוצרו במסגרות בארץ וקיבלו את כינויים משיטת השריון שכללה שני לוחות פלדה וביניהם לוחות עץ בעובי 5 ס"מ שהורכבו על שלדה של משאית. תא הלחימה של משורייני ה"סנדוויץ'" נועד לכוח של כיתה. המשוריינים היו עמידים בפני ירי של תחמושת רגילה שנורתה מנשק קל, אך לא עמדו בפני כדורים חודרי שריון. לוחמים שהיו בתוך המשוריינים נפצעו-אם מפגיעות ישירות של כדורים חודרי שריון ואם מנתזים. במשוריין שלנו נפצע מפקד הכיתה, ומהנתז של אותו הכדור נפצע לוחם נוסף. הנתזים "טיילו" במשוריין, וגם יצחק חברי להכשרה נפצע בזרועו. באותה עת נפגע גם מנוע המשוריין, וכלי הרכב הושבת. העברנו את הפצועים אל המשוריין שהיה סמוך אלינו ועדיין היה שמיש. המשוריין הזה היה מהראשונים שהגיעו לגדוד, ובו שוריין רק ארגז המשאית.

כשהעברנו את יצחק אל המשאית המשוריינת, נחת פגז מרגמה על תא הנהג. הרכב הושבת, ויצחק נפגע בגבו מרסיסים. מפקד הפלוגה נתן פקודה לרכז את

הפצועים במשוררין אחר, שנראה במצב טוב, ולנסות לפרוץ איתו לקיבוץ, וכך עשינו. אורי פקד על יתר הלוחמים, ובהם גם פצועים שיכלו ללכת בכוחות עצמם או בעזרת חברים, לנטוש את המשוריינים שנפגעו ולנסות להגיע אל הקיבוץ בכוחות עצמם.

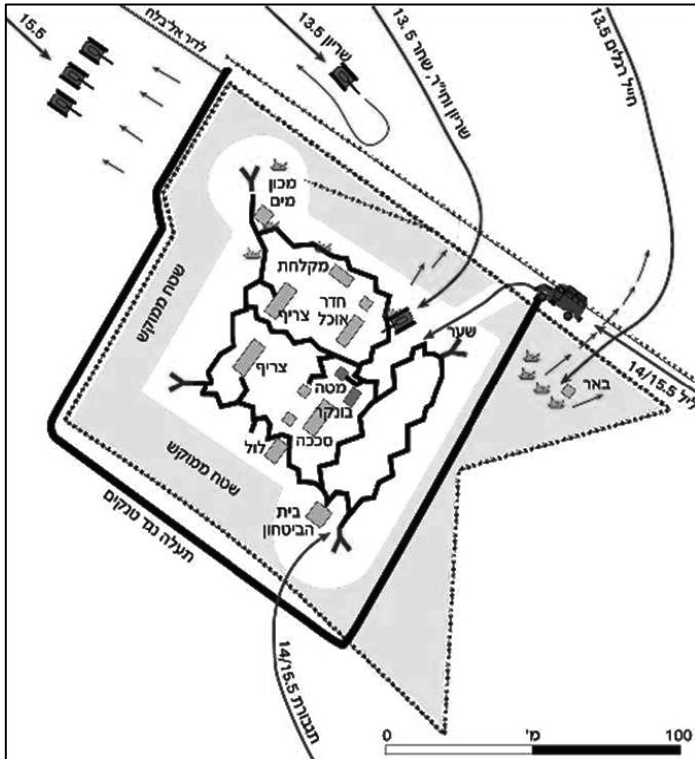
תחת אש כבדה של המצרים הגיעו כל החיילים מהשיירה אל הקיבוץ.

למחרת תקפו המצרים את הקיבוץ בחיל רגלים בסיוע שלושה טנקים. קדמה להתקפה הרעשה ארטילרית כבדה, ובהמשכה הותקפנו על ידי מטוסים מצריים שריססו את השטח במקלעים. ההתקפה הייתה בגזרה של מכון המים שעליה הגנה המחלקה שלנו. שלושת הטנקים המצריים התקרבו עד לגדר של המשק, ואז ניתנה הפקודה לחיילים לכוון את האש אל הפריסקופים ועל ידי כך לנטרל את הטנקים. הפעולה הזאת הצליחה, והטנקים נסוגו בהשאירם מאחור את הרגלים, שהיו כעת חשופים לאש שלנו.

כעבור זמן קצר ניתנה פקודה להפסיק את האש, אף שיכולנו להמשיך לפגוע בחיילים מצריים. הסיבה לכך הייתה מחסור בתחמושת: לכל לוחם הייתה מנת תחמושת של 25 כדורים, והיינו חייבים לשמור על מלאי התחמושת למקרה שיהיו התקפות נוספות. ההתקפה נהדפה, והמצרים השאירו הרבה מאוד הרוגים בשטח. בלילה יצאנו לאסוף את הנשק ואת

המחלקה של פני / כפר דרום

התחמושת מההרוגים המצרים, מה ששיפר מאוד את מצבנו בתחום הזה. למחלקה שלנו היו שני הרוגים כתוצאה מפגיעה של פגז מרגמה בתעלת קשר.

קרבות כפר דרום

האספקה שאמורים היינו להעביר בשיירה שלנו נשארה בכלי הרכב שנפגעו. הדבר אילץ את צה"ל לנסות להעביר אלינו אספקה בדרך האוויר, אולם האספקה שהוצנחה מהמטוסים נפלה בשטח המצרי.

עם זאת, הבעיה הקריטית בכפר דרום הייתה מחסור במי שתייה, לאחר שמכון המים נפגע, והלוחמים קיבלו הקצבה של ספל מים ליום.

מאחר ששניים מלוחמינו נהרגו מפגז מרגמה שפגע בתעלת קשר, הוחלט להקים מחפורות עם כיסוי ראש. גם אחרי ההתקפה שנכשלה המשיכו המצרים להפגיז מדי יום את הקיבוץ באש מרגמות, והמחפורות שבנינו הוכיחו את יעילותן. למדנו לחיות עם אש המרגמות המטרידה: היינו סופרים את הנקישות של יציאת הפגזים, וידענו שהנקישה השמינית מבשרת את נפילתו של הפגז בקיבוץ. כעבור כעשרה ימים צלחו הניסיונות להפעיל את המנוע של מכון המים, ובעיית המים נפתרה.

בשיירה לכפר דרום נפצע מפקד המחלקה שלי, דן כץ, שכינויו היה "בארל" ("פרד"). הלכתי לבקר אותו בבונקר של הפצועים. מצבו הוגדר קשה מאוד. הוא הצליח לזהות אותי, ושעות מעטות לאחר שנפרדתי ממנו הוא נפטר. "בארל" היה מפקד נערץ עם נשמה ולב של זהב. הוא היה מפקד המחלקה שלנו בתקופה ששמרנו על קווי המים לנגב. בתקופה ההיא שותפו עדיין בנות ההכשרה בפעילויות מבצעיות, נוהג שנפסק כמעט כליל עם פלישת צבאות ערב ב-15 במאי.

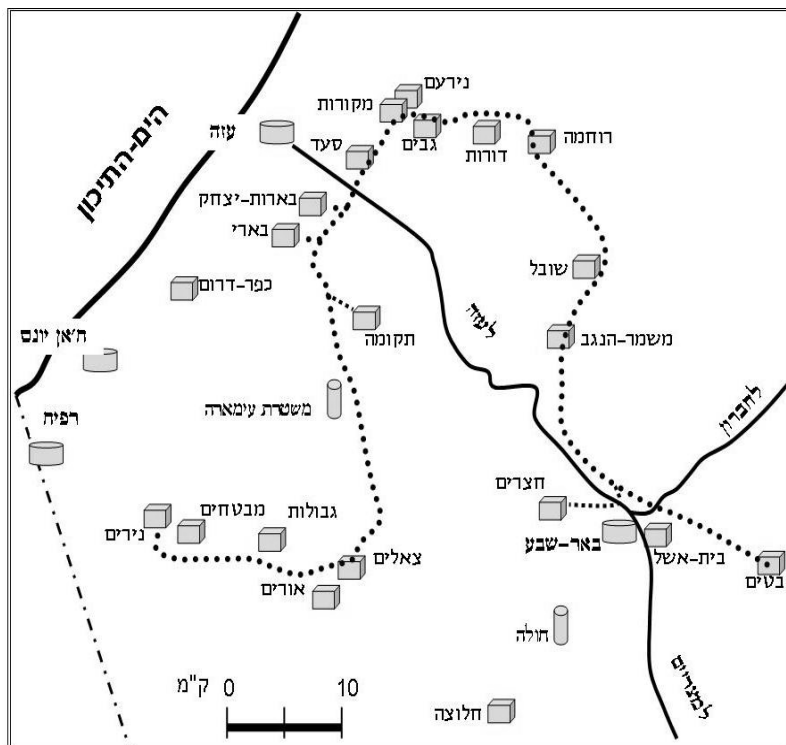
דן כץ ("בארל")

אורי בר רצון

נקודת תורפה בשמירה על קו המים הייתה המשטרה הבריטית בעימרה, שמרבית שוטריה היו בדוים. הפעילות דרשה מאיתנו זהירות רבה כדי לא להסתבך עם המשטרה הזאת. למרות כל המאמצים שהשקיע הגדוד בשמירה על קו המים הצליחו הערבים לפגוע בו מעת לעת באמצעות ירי נק"ל או באמצעות פגיעה במכשיר חד כגון מכוש. הפגיעות הביאו לנפילת לחץ המים בצינור ולמחסור במים ביישובי הקצה. המלחמה על קו המים והסיורים לאורכו לא תמיד

המחלקה של פני / כפר דרום

קו המים לנגב

לוחמי הגדוד השמיני מאבטחים את תיקוני קו המים

נשאו פרי. הסיורים האלה היו מתבצעים יומם וליל, בנוסף לסיורים רגליים שביצענו באזור שבו שהינו ונוסף על ליווי, מפעם לפעם, של שיירות מהגב ואליו.

זכור לי מקרה שבו נחת טייס מצרי נחיתת אונס לא הרחק מקיבוץ צאלים. אנחנו לכדנו את המטוס ואת הטייס, שעל פי הדעה הרווחת עסק בהברחת סמים. לאחר שהמטוס תוקן הוא הוטס צפונה, והטייס הוחזק בקיבוץ גבולות ב"קלבוש" - בור שנחפר בעומק של כ-4 מטרים כדי לשמש בית מעצר. באחת השיירות שיצאו צפונה הושם הטייס, שהיה צריך להעביר אותו צפונה לחקירה, במשורין שלנו, שהיה האחרון בשיירה. בקרבת קיבוץ משמר הנגב נתקלה השיירה בכוח צבא בריטי, והחיילים הבריטים דרשו לבצע חיפוש בכלי הרכב. מטרתם העיקרית הייתה הטייס. סובבנו במהירות את המשורין שהיה בסוף השיירה, ובנסיעה מהירה חזרנו לגבולות, והטייס-לקלבוש. יתר המשוריינים שהצליחו לחמוק מהבריטים הגיעו לקיבוץ צאלים, והבריטים דלקו בעקבותיהם. כשדרשו הבריטים להיכנס לקיבוץ ולערוך בו חיפוש, הם נענו בסירוב על ידי חיים "כידוני" (חיים בר-לב). הוא איים שאם ייכנסו, הם ייתקלו בהתנגדות בכוח. אחרי זמן מה ויתרו האנגלים על דרישתם ועזבו את המקום.

לעומת זאת, במקרה דומה בקיבוץ מבטחים נהגו הבריטים בצורה שונה. לאחר שפגענו בתחבורה הערבית בכביש רפיח-עזה, דרשו הבריטים לערוך חיפוש בקיבוץ מבטחים. כשנענו בסירוב, הפגינו את הקיבוץ באש טנקים. בית הביטחון חטף את "המנה העיקרית", ואחד מחברי הקיבוץ נהרג. כשנודע לברן על ההפגזה במבטחים, הוא יצא בראש כוח בשלושה משוריינים לעזרת הקיבוץ המותקף. כשהתקרבו למקום, עזבו הכוחות הבריטיים את עמדותיהם ונסוגו. עד היום לא ברור לי אם הבריטים עזבו את המקום משום שזיהו את התנועה שלנו לכיוונם, או שפשוט סיימו את פעולתם.

פגיעות ירי הטנקים הבריטים במבטחים

כעבור ימים אחדים, שבמהלכם שהינו בכפר דרום, נתקבלה הוראה להחזיר לקיבוץ גבולות כיתה אחת מהמחלקה שלנו מאחר שבאזור לא נותר שום כוח אחר שניתן היה להפעיל. יחד איתנו יצאו כמה בעלי תפקידים שהיו דרושים בחטיבה. נענו רגלית עד מכרות הגופרית של קיבוץ בארי ומשם ברכב לגבולות.

על הכיתה שחזרה לגבולות, יחד עם לוחמים אחדים שנותרו במקום, הוטל להטריד את כוחות הצבא המצרי בכביש רפיח-עזה ולפגוע בקו הרכבת ממצרים לעזה באזור חאן-יונס. את הפעילות הזאת ביצענו מדי לילה. בסיס היציאה היה קיבוץ נירים, והמטרות היו לרוב פסי הרכבת באזור חאן-יונס. את הדרך מנירים ובחזרה היינו עושים בהליכה של יותר מ-25 ק"מ דרך הדיונות, נושאים על גבינו מוקשים ולעיתים גם יותר מ-10 ק"ג של חומר נפץ "שדית", שהיה רגיש לפגיעות של כדורי רובה. הפעילות הזאת אילצה את הצבא המצרי להקצות מספר רב של חיילים לאבטחת פסי הרכבת ולתגבר את הסיורים על הכביש. בכך למעשה הושגה מטרתנו: לפגוע בעורקי התחבורה ששימשו אותם לרתק כמה שיותר חיילים למשימות שמירה ואבטחה ולזרוע חוסר ביטחון בשורותיהם.

בתחילת הפעילות שלנו היינו מגיעים לפסי הרכבת בקלות יחסית, ממקשים את הפסים וזורעים מוקשי נעל לאורכם. ככל שנמשכה פעילותנו, היא נעשתה יותר ויותר קשה. השמירה של המצרים על הפסים תוגברה: לאורך הפסים הוצבו שומרים במרחק של 10–20 מטרים זה מזה, וכל אחד מהם קרא בשמו של השומר הסמוך לו כדי לוודא שהכול בסדר. היו לילות שבהם לא הצלחנו למקש את הפסים בגלל צפיפות השומרים, ובשטח נותרו רק מוקשי נעל שהמחישו למצרים את פעילותנו.

גם פעולותינו בכביש רפיח-עזה נשאו פרי, והצבא המצרי נאלץ להגביר את סיוריו ולהוציא כוחות למארבים. כאן שיחק לנו המזל פחות, וכמה פעמים עלינו על מארבים של המצרים, והיו לנו נפגעים. גם הפעילות הזאת השיגה את מטרותיה: ריתוק של כוחות מצריים ושיבוש דרכי התחבורה שלהם. במבצע "יואב" פעל גדוד הפשיטה התשיעי מאזור נירים באותן הדרכים להשגת אותן המטרות, ובתוך כך פגע במטרות רבות יותר ובעוצמה רבה יותר. את הפעילות הלילית הזאת המשכנו עד ההפוגה הראשונה.

נוסף על הפעילות הלילית, בהיעדר כוחות אחרים, הופעלנו מדי פעם גם במשך היום. מבין הפעולות האלה אציין רק שתיים מהבולטות: לאחר שהבריטים פינו את משטרת עימרה בתחילת מאי

1948, השתלט הגדוד על המשטרה, אך לא החזיק בה באופן רצוף. בתחילת יוני נודע שכוח מצרי הגיע לעימרה, ונשלחנו לטפל בבעיה. כשהגענו למקום התברר שהמצרים כבר עזבו את הנקודה והמשיכו לכיוון באר-שבע בכביש הרעב. כביש הרעב קיבל את שמו מתקופת הבצורת במלחמת העולם השנייה, אז נסלל על ידי הבריטים כדי לספק פרנסה לבדווים הרעבים.

ההשתלטות הזמנית של המצרים על עימרה הדליקה נורה אדומה במפקדת הגדוד. שליטה מצרית במקום עלולה הייתה לגרום בעיות קשות לגדוד וליישובים בנגב המערבי. לכן הוחלט להעתיק את קיבוץ אורים, ששכן באזור צאלים, למקום שבו הייתה משטרת עימרה, להקים במקום קיבוץ-משלט ועל ידי כך לשחרר את הגדוד מהצורך לרתק כוחות לתפיסתה. מובן שההעברה נעשתה בהסכמה מלאה ובתיאום עם חברי הקיבוץ.

כשלושה ימים לאחר מעבר השיירה המצרית דרך עימרה התמקם כוח מצרי צפונית לקיבוץ נירים. כשהידיעה על כך הגיעה למפקדת הפלוגה בקיבוץ גבולות, אורגן מיד כוח לטיפול בחדירה המצרית. הכוח כלל מפקד פלוגה, שני מפקדי מחלקות, שלושה מפקדי כיתות, שני לוחמים וחוליה של מרגמה 3 אינץ' עם שלושה פגזים. בשטח גילינו טנק ושתים משאיות עם חיילים. לאחר שנורו שלוש הפצצות

ולאחר מכת אש מהנשק האישי, הסתערנו לעבר הכוח המצרי, וזה נטש את המקום ונסוג בבהלה. אינני יכול להסביר את ההבדל בין התנהגותנו להתנהגות החיילים המצרים במקרים שתיארתי. לדעתי אחת הסיבות לכך נעוצה במפקדים שלנו, שידעו להסביר, להנחות, להוביל ותמיד להיות בראש הכוח. לא פחות חשובה הייתה הדבקות במטרה שהפגנו. בפעילויות האלה הכרתי את אורי בר רצון. "עכשיו", אמר לי פְּנִי, "תתקשר לאורי ותקבל ממנו הנחיות". מפקד הפלוגה הסביר לי שאין כרגע מפקד במשלט שאליו אני אמור להגיע, ושבתוך כמה ימים הם ידאגו למפקד מחלקה חדש. "קח שם את העניינים לידיים", אמר לי אורי, "ודווח לי". שאלתי איך עלי להגיע למשלט, ואורי ענה: "קח את הציוד ותתחיל לצעוד".

למוצב הגעתי בשעות הצהריים המאוחרות. זה היה משלט מחופר היטב עם תעלות קשר, עמדות מאורגנות ובונקרים. החיילים במשלט היו ברובם מההכשרה המגויסת, ואליהם סופחו מגויסים בודדים מקרב העולים החדשים שצורפו ליחידות הפלמ"ח. עם קבלת הפיקוד על המוצב בדקתי את נקודות השמירה לקראת הלילה, את סדר החלפת השומרים ואת המפקדים האחראים לביקורת השמירה. מיד לאחר מכן ביצעתי תרגיל שבו כל המחלקה הגנה על המוצב. את כל הפעילויות האלה

עשיתי כפי שפָּנִי עשה במחלקה שלנו. אחרי התרגולת כינסתי את סגל המחלקה לתדריך לקראת יום המחר. מעל לכול דרשתי מהם להיות בערנות ובכוננות לקראת אפשרות של התקפה של המצרים עם שחר.

מכאן עברתי לתכנון סדר יום המחרת: אחרי התעמלות הבוקר וארוחת הבוקר - קבעתי - יתקיים מסדר בוקר בצורה שונה מהרגיל: כל לוחם יהיה בעמדה שלו, מגולח ומסודר, הנשק נקי, והעמדה מסודרת. בכל עמדה יהיה לוח טווחים, וכל לוחם יכיר היטב את גזרתו. נוסף על כך על המוצב להיות נקי ומסודר.

בזמן שנועדתי עם סגל המחלקה הבחנתי שאחד ממפקדי הכיתות אינו מפסיק לנעוץ בי מבטים. משנגמר התדריך, פנה אלי ושאל: "נכון ששמך ישקה? האם היית במלחמת העולם השנייה ברובנו בברית-המועצות?" "נכון", עניתי. "אתה לא מכיר אותי?" המשיך. "לדעתך", עניתי לו, "אני רואה אותך בפעם הראשונה בחיי".

"אני הוא הילד מהשוק ברובנו שעזרת לו", המשיך. רק אז נזכרתי בסיפור.

כשצעדתי בין הדוכנים בשוק של העיר רובנו, הבחנתי בנער שהסתובב בין המוכרים והציע את שירותיו כפועל. כל האיכרים דחו אותו. אני זיהיתי מיד שהוא

נער יהודי. פתאום נוצרה מהומה, ואחד המוכרים התחיל לצעוק: "גנב! גנבו ממני!"

הראשון שעליו נפל החשד היה הנער היהודי שחיפש עבודה. יש לזכור שבזמן המלחמה בבריית-המועצות נותרו הרבה מאוד יתומים, והיו ביניהם כאלה שנאלצו לגנוב כדי להתקיים או כדי לעזור למשפחותיהם. אלה שגנבו מהאיכר הצליחו לחמוק, ואת הנער היהודי האשימו על לא עוול בכפו. כדי למנוע את המשך המהומה ואולי אף התערבות של המשטרה, שילמתי לאיכר את ערך הגניבה, ויחד עם הנער עזבתי את השוק. שאלתי אותו איפה הוריו ומהו מקום מגוריו, והוא סיפר לי שהוא, אחיו הצעיר ואמו חזרו אתמול לרובנו, עיר מולדתם, מסיביר ומצאו מקום מגורים בבית שנפגע בהפצצה. מכיוון שאין להם ממה להתקיים, הוא יצא לחפש עבודה. "ואת המשך הסיפור אתה כבר יודע", אמר. הזהרתי את הנער שלא יסתובב בשוק לבד ועזרתי למשפחתו להסתדר ולהתבסס מבחינה כלכלית.

כעבור יומיים הגיע קצין וקיבל את הפיקוד על המשלט, ואני חזרתי למחלקה ולכיתה שלי. למחרת הגיעה ממפקדת הפלוגה פקודה לשלוח אליהם את חברי סמל המחלקה יגאל. עד לשובו מינה אותי פְּנִי, נוסף על התפקיד שהיה לי - מפקד כיתה - גם לממלא מקומו של יגאל. כעבור ימים אחדים קיבלנו

מהפלוגה מפקד כיתה חדש. הוא קיבל את הפיקוד על הכיתה שלי, ואני מוניתי לסמל המחלקה. קרבות מבצע "יואב" החלו ב-15 באוקטובר ונמשכו עד לכניסתה לתוקף של הפסקת האש ב-22 באוקטובר. הישגיו העיקריים של המבצע היו כיבוש באר-שבע, פתיחת הדרך לנגב וכיתורה של החטיבה המצרית שבה שירת גמאל עבד אל נאצר בכיס פלוגיה. בפועל נמשכו הקרבות משני עבריו של כיס פלוגיה עד 9 בנובמבר: בחלק המערבי - עד כיבושה של משטרת עיראק סווידאן על ידי חטיבה שמונה המשורינת של יצחק שדה ("הזקן"), ובחלק המזרחי - באזור שמסביב לבית-גוברין.

משטרת עיראק סווידאן לאחר הכנעתה על ידי חטיבה 8

משטרת עיראק סווידאן הייתה מבנה מבוצר מדגם טיגרט שהוקם בצומת דרכים של הדרך הראשית לנגב ושל הדרך שעברה ממגידל דרך בית-גוברין לירושלים. ב-9 בנובמבר, אחרי 7 התקפות שנכשלו, הצליחה חטיבת שמונה המשורינת, שהסתייעה בהרעשה ארטילרית כבדה, להרוס בתותחי הטנקים שלה חלק מהקיר בחזית הבניין ולהביא לכניעת הכוח המצרי שהחזיק במשטרה.

במשך כל אותו הזמן המשיכה המחלקה להתאמן, וכפי שכבר ציינתי קודם, ההתקדמות הייתה מעל ומעבר למה שציפינו, וספק רב אם היינו מגיעים לכך בתנאי אימון רגילים.

המחלקה של פני / כפר דרום

בִּיר עֶסְלוֹג'

המחלקה של פני / ביר - עסלוג'

ביר-עסלוג'

מהמשלט הצפוני עברה המחלקה לבאר-שבע, ומשם הייתה אמורה לצאת להתארגנות במחנה ביל"ו עם כל הגדוד. פְּנִי נקרא לקבוצת פקודות, ושם הודיעו לו שהמחלקה שלנו יורדת לביר-עסלוג' להחליף את הכוח שהיה מוצב שם. המשלט בביר-עסלוג' היה מובלעת בתוך המערך המצרי שנמשך מקמפ א- שרף עד הגבול. יותר משסיכן את הנגב, היה המערך המצרי הזה נתון בסכנת ניתוק. אחרי כיבוש באר-שבע וניתוק החטיבה המצרית בכיס פלוגיה נותר המערך המצרי בביר-עסלוג' מחופר בעמדותיו ולא ביצע שום פעילות התקפית.

המשלט שלנו בביר-עסלוג' היה מחופר. הוא כלל עמדות ותעלות קשר והיה מוקף גדרות. פְּנִי ארגן את המחלקה להגנה על המשלט וביצע תרגילי הגנה רבים. הוא דאג גם לעתודה מחלקתית שנבנתה מלוחמים שנגרעו מכל כיתה. פְּנִי דגל בגישה שלפיה

המחלקה של פני / ביר- עסלוג'

ביר-עסלוג', מסגד הכפר (1948)

ביר-עסלוג' מבט מצפון (2008)

מבט מהמשלט לעבר שרידי ביר-עסלוג' (2008)

אם יש למפקד המשלט כוח שיוכל להפעילו בשעת הצורך בעת ההגנה על המשלט, הוא יכול להכריע את הקרב כולו.

גם במשלט הזה נמשכו אימוני החיילים באותו הקצב, אולם בגלל המגבלות שהכתיב מיקומו של המשלט הושם הדגש על אימוני נשק.

בשל מיקומו של המשלט הוא שימש מקום נוח לתצפית להרבה קצינים בכירים, מה שהגביר בנו את התחושה ש"מתבשלת" פעולה בעתיד הנראה לעין. בשטח ההפקר בין המשלט לבין העמדות המצריות בוצעו גם סיורים רבים, ובחלקם השתתפתי. הסיורים האלה כללו גם התחברויות לקווי הטלפון המצריים.

הכפר ביר-עסלוג' נכבש בלילה שבין 10 ל-11 ביוני 1948 - ערב כניסת ההפוגה הראשונה לתוקפה - על ידי הגדוד השמיני של חטיבת הנגב בפיקודו של נמרוד לויטה, סגן מפקד הגדוד.

מטרת הפעולה הייתה לנתק את הכביש שעבר ממצרים דרך עוג'יה אל-חפיר וביר-עסלוג' לבאר-שבע. הציר הזה שימש עורק אספקה וכן לתגבור כוחות של הזרוע המזרחית של הצבא המצרי בנגב ובדרום.

בפעולה השתתפה גם המחלקה שלנו. הכיתה בפיקודו של אבשלום נשלחה להיות החסימה הצפונית כדי למנוע את הגעתו של כוח מצרי מכיוון באר-שבע.

כמה לוחמים צורפו לצוות הדוידקה לצורך אבטחה ועזרה בתפעול. זאת הייתה הפעם הראשונה שהדוידקה הופעלה במסגרת הגדוד. פגז הדוידקה, שמשקלו היה 20 ק"ג, היה מוגבל בטווח והגיע למרחק של כמה מאות מטרים בלבד, וגם הנזק שגרם בשטח פתוח היה מועט. השפעתה של הדוידקה על חיילי האויב הייתה בעיקר פסיכולוגית.

לחסימה הדרומית נשלחה מחלקת ג'יפים שצורפה לגדוד במיוחד לפעולה הזאת. הג'יפים היו אמורים לתפוס עמדות ולחסום את ציר התנועה ממצרים דרך עוגיה אל-חפיר לביר-עסלוג'. בדרך למקום החסימה עלה אחד הג'יפים על מוקש; בפיצוץ נהרגו שלושה לוחמים, ולוחם נוסף נפצע. האירוע אילץ את הג'יפים לחזור על עקבותיהם, והחסימה לא הוצבה. בהיעדר החסימה נמשכה התנועה על הכביש, ומשאיות מצריות עמוסות בפגזי תותחים נכנסו לביר-עסלוג' זמן קצר לפני תחילת הפעולה.

הקרב בביר-עסלוג' התנהל בשני מוקדים עיקריים: סביב בית המוכתר וסביב בניין המשטרה, שהיה ממולכד במוקש חשמלי שמנגנון ההפעלה שלו היה בבית המוכתר. המצרים פוצצו את בניין המשטרה על אנשיהם, ובפיצוץ נהרגו 11 לוחמים שהיו בקרבת הבניין. מרבית ההרוגים נפגעו משברי הבניין. ככיבוש ביר-עסלוג' נהרגו 15 לוחמים ו-7 לוחמים נוספים נפצעו.

בידי הגדוד נפל שלל רב ששיפר מאוד את צי הרכב שלו. כמו כן נפל בידינו ציוד לחימה רב, והדבר אפשר גם למחלקה שלנו לחדש את הנשק האישי ולהגדיל את מלאי התחמושת. פגזי התותחים שנתפסו במקום הועברו לצפון הארץ.

עם כיבוש הכפר נותקה הדרך ממצרים לבאר-שבע שעברה דרך עוג'ה אל-חפיר, והמצרים נאלצו לסלול דרך שאותה כינינו "דרך בורמה המצרית" - דרך שעקפה את ביר-עסלוג' ממזרח ועברה באזור הסוללה של מסילת הרכבת התורכית ממלחמת העולם הראשונה. לגזרה הדרומית, שבה החזיק הגדוד השמיני ושנמשכה מנירים דרך גבולות ורביבים, התווסף המוצב שלנו בביר-עסלוג'. הגזרה הזאת גם הייתה השטח הדרומי ביותר שבו שלטה באותם הימים מדינת ישראל.

הגדוד התחיל להקים משלט בחלקו הדרומי של הכפר ביר-עסלוג', ורוב הלוחמים שהיו מוצבים במקום באותה העת השתתפו בבנייתו. לעזרתם באו גם חברי קיבוצים מהאזור.

על חמישה מאיתנו הוטל לאייש מוצב קדמי שנמצא מעל הצטלבות כביש באר-שבע-עוג'ה ורביבים. מספרנו הלך ופחת עם הזמן: מרבית הזמן מנינו שלושה לוחמים ולעיתים רק שניים. איוש המוצב הקדמי החל עם אור ראשון ונמשך עד רדת החשכה. את הדרך למוצב עשינו ברגל, ובדרך חזרה נאספנו על

ידי משוריינן. באחת הנסיעות האלה איבד המשוריינן את בלמיו והתחיל להידרדר לכיוון הוואדי. החיילים שעמדו מאחור הצליחו לקפוץ החוצה, אולם אני, שישבתי ליד הנהג עם מקלע, לא יכולתי לקפוץ והמשכתי להידרדר עם הנהג לעבר ערוץ הוואדי. אינני יודע איך הצליח הנהג בסופו של דבר לתמרן את הרכב כך שהגענו לוואדי בשלום, אולם מאז האירוע הזה עשינו ברגל גם את הדרך חזרה.

נוסף על הבאר במרכז הכפר הייתה בביר-עסלוג' באר נוספת בין ואדי עסלוג' לדרך המובילה לקיבוץ רביבים. לאחר שמצאנו חבל שבעזרתו ניתן היה להשתלשל לתוך הבאר, הסתיימה כל משמרת במוצב בשחייה בבאר.

לאחר זמן מה הוחזרנו לגבולות ולפעילות הסיורים בשטח שבו פעלנו לפני ההפוגה הראשונה. בתקופת עשרת ימי הקרבות שבתום ההפוגה הראשונה כבשה פלוגה ב' (שהמחלקה שלנו הייתה חלק ממנה), תחת פיקודו של ברן, את הכפר שעוט. הערבים נטשו את שעוט, ולאחר פיצוץ בית המוכתר פינה הכוח שלנו את הכפר. כיבוש שעוט היה תגובה מאוחרת לאירוע שבו סיור שיצא מגבולות ונקלע בטעות לכפר הותקף על ידי תושביו.

ב-9 בדצמבר 1947, כחמישה חודשים טרם הכרזת המדינה, יצא מגבולות סיור שכלל מפקד כיתה ו-8 לוחמים. הנשק שהיה בידי הלוחמים היה מפורק

ומוסתר - אמצעי זהירות מפני המשטרה הבריטית. כשהמון תושבי שעוט התנפל עליהם, לא היה סיפק בידם להרכיב את ה"סטנים", ורק חלקם הצליחו להשתמש ברימונים. בקרב נהרגו 6 לוחמים, ובהם מרים שחור, חברתנו להכשרה. 3 לוחמים הצליחו להגיע לקיבוץ נירים לאחר שערבים רכובים על סוסים רדפו אחריהם.

כיבוש הכפר שעוט

לקראת סיום עשרת ימי הקרבות תכנן הגדוד לכבוש את המחנה הבריטי העזוב בקמפ א-שרף, קילומטרים אחדים צפונית לביר-עסלוג', שעל פי הידוע לנו אז החזיק בו כוח מצרי לא גדול. למזלנו לא הצלחנו למצוא באותו הלילה את היעד שהיינו אמורים לכבוש. בדיעבד התברר שבמחנה הזה רוכז גדוד מצרי מתוגבר שכוונתו הייתה לכבוש את אזור ביר-עסלוג', לנתק את המשלט שלנו במקום מרביבים

ולאחר הכנעתו לכבוש גם את רביבים. וכך, עם תחילת ההפוגה השנייה, שנכנסה לתוקפה ב-21 ביולי, התחיל הצבא המצרי לרדת מצפון לכיוון ביר-עסלוג' ובתוך כך השתלט על הגבעות צפונית לוואדי ופנה מערבה לכיוון רביבים. כוח מצרי נוסף השתלט על הכפר ביר-עסלוג'.

מכיוון שלגדוד לא היו כוחות שיכלו למנוע את הזחילה ואת ההשתלטות של המצרים בזמן ההפוגה, נעשה מאמץ למנוע את התנועה שלהם מערבה ובכך למנוע מהם לנתק את המוצב שלנו בביר-עסלוג'. הרעיון הזה מומש באמצעות השתלטות שלנו על גבעה דרומית לוואדי עסלוג', בערך במחצית הדרך בין ביר-עסלוג' לרביבים. תפיסתה והחזקתה של הגבעה התאפשרו הודות למערה שהייתה בה ואשר אפשרה לנו לתפוס מחסה מפני ההפגזות המצריות, תוך שאנו משאירים מחוצה לה רק 2-3 צופים.

בינינו לבין המצרים הפריד רק ערוץ הוואדי, וההתחפרות בתוך סלע הגיר שממנו הייתה מורכבת הכיפה הקטנה הייתה בלתי אפשרית - לכל היותר ניתן היה להקים תל חזה. שגרת היום במשלט הזה כללה "הפגזות בוקר" מצרית בין 06:00 ל-08:00 שאחריה היו מגיעים בדרך כלל, לפני הצהריים, משקיפי או"ם שהביאו לרגיעה קצרה, וחידוש האש המצרית בשעות אחרי הצהריים. מפקד המחלקה באותה עת היה שלמה אלטון, לימים אלי"מ שנפל

במלחמת ששת הימים באזור עזה. שלמה נודע בשני מאפיינים עיקריים: ידע בניווטי לילה והביטחון והשליטה באנשים שהפגין תחת אש.

באחד הימים תקפו המצרים את המשלט ובחסות הפגזה כבדה הגיעו עד לפתח המערה, שעל קיומה כנראה לא ידעו. הופעתנו הפתאומית, כמו ממעבה האדמה, יורים מכלי נשקנו, הביאה לנסיגתם כשהם לוקחים איתם את פצועיהם ומותירים מאחור סמל הרוג.

כדי להקל מעלינו את לחץ ההפגזות המצריות הובאו למקום שני תותחי 65 מ"מ ("נפולאונצ'יקים") שהיו אמורים לשתק, או לכל הפחות, להביא להחלשת האש המצרית. ביום שבו התמקמו קצין התצפית של התותחנים והקשר שלו במשלט ספגנו את אחת ההפגזות הכבדות ביותר שידענו. ייתכן שהסיבה לכך הייתה שהמצרים גילו את מיקומו של קצין התצפית. בהפגזה נפגעו החוטים של טלפון השדה, וידיו של הקשר היו מלאות עבודה, עד שנפצע.

למחרת הוטל על מפקד המחלקה שלנו לטווח את התותחים, אולם מכיוון שהמטרות היו בקצה הטווח והירי שלנו לא היה מדויק, לא היה טעם להמשיכו. הסיוע הארטילרי שקיבלנו הופסק, והמצרים שבו לשגרת ההפגזות היומית שלהם.

כיבוש ביר-עסלוג' והשליטה בו היו אחד ההישגים
הבולטים של הגדוד השמיני. לאחר שהמצרים נכשלו
בניסיונותיהם לכבוש בחזרה את המקום, הם נאלצו

תותח 65 מ"מ ("נפולאוניק") בנגב

שלמה אלטון

לפרוס מערך הגנתי מעוגיה אל-חפיר ועד לביר-עסלוג'
וקמפ א-שרף ולרתק למקום כוח בסדר גודל של
חטיבה.

בתחילת אוגוסט נודע לנו שיגאל אלון הגיע לנגב
ומונה למפקד חזית הדרום. מצב הרוח של כולנו
השתפר בבת אחת, והדעה הרווחת הייתה שהדרך
לנגב תיפתח, ושהנגב כולו ישוחרר בקרוב. מעשית לא
חל בשטח כל שינוי: לא קיבלנו יותר נשק, ציוד או
מזון, ולא תוגברנו בכוח אדם נוסף, אבל הגיע מפקד
שהחייילים האמינו בו ובטחו בו.

כשהמחלקה בפיקודו של פְּנִי קיבלה את האחריות על
המשלט בביר-עסלוג', היה המצב בשטח דומה למצב
כשעזבנו אותו טרם יציאת החטיבה להתארגנות.
ההבדל היחיד היה היעדר ירי מצרי. במקום שרר
שקט מתוח.

באחד הימים אירעה תקלה טכנית באימון של אחת
הכיתות במקלע מ"ג 34, ואחד החיילים נפצע בבטנו.
הפצע נראה לנו חמור, והיה צורך לפנות את הפצוע
לבית חולים. מאחר שלנו לא היה כלי רכב, והקשר
האלחוטי בינינו למפקדה התקיים רק בשעות
קבועות, לא הייתה לנו אפשרות להעביר מסר ולבקש
סיוע. פניתי לפְּנִי ואמרתי לו שהאפשרות היחידה
שעומדת לרשותנו היא להגיע למשלט המערה, ומשם
ייתכן שנוכל להזעיק עזרה. פְּנִי שאל אותי אם יש
מישהו במחלקה שמכיר את הדרך והוסיף כי למי

שילך נשקפת סכנה להיהרג או להיחטף על ידי המצרים.

מכיוון שמצבו של הפצוע הלך והידרדר, החלטנו שאני, שהייתי היחיד שהכיר את הדרך, אלך, וכל עוד יתאפשר הדבר, יחפה עליי פְּנִי מהמשלט. התייעצנו בקשר למסלול ההליכה והגענו למסקנה שעלי לצעוד קרוב לגדרות המוצב המצרי בכפר ביר-עסלוג', וכך אולי אעורר פחות חשד בליבם. וכך היה. כשהלכתי לאורך גדרות המוצב, יצאו החיילים המצרים מעמדותיהם והסתכלו עלי כלא מאמינים. הגעתי למשלט המערה, הזעקתי עזרה, והפצוע פונה לבית החולים.

בִּירְנוֹב

המחלקה של פני / כורנוב

כורנוב

ב-23 בנובמבר החל מבצע "לוט", שמטרתו הייתה לפתוח דרך יבשתית לסדום שבים המלח. במהלך המבצע לא נתקלה חטיבת הנגב בהתנגדות של הלגיון הערבי העבר-ירדני, והוא נסוג ופינה את האזור. לקראת המבצע החליפה אותנו בביר-עסלוג' מחלקה אחרת, ועלינו הוטל להקים מוצב בבניין של משטרת הרוכבים הבריטית בכורנוב (ממשית). פְּנִי החליט לתפוס גם את הגבעה המזרחית ואת הדרך שבינה לבין המוצב שהובילה לבאר. סביב הבאר, שהייתה מקור מים חיוני לנו, היו מפוזרים מוקשים. באחת הביקורות שערכת בעמדות ובתצפיות הפנה אחד החיילים את תשומת ליבי לכך שלא רואים באזור אנשים, אך לעומת זאת יש בסביבה הרבה מאוד חמורים. באותו הרגע עלה בי רעיון והצעתי אותו לפְּנִי: "אני מציע לגייס פלוגה של חמורים ולהצעיד אותם מסביב לבאר וכך לגלות את המוקשים. על ידי

כך לא נסכן את החיילים שאינם מאומנים בפירוק מוקשים".

פְּנִי ביקש זמן למחשבה וכעבור זמן חזר אלי: "תגייס". הדבר בוצע, וכך נפתח לנו מעבר חופשי לבאר.

בניהול המחלקה היה פְּנִי סמכותי מאוד, וכל העניינים המבצעיים היו מתבצעים בדיוק לפי הוראותיו. אני, שהייתי סמל המחלקה, טיפלתי בכל ענייני המנהלה של המחלקה. באותה התקופה היה נהוג שסמל המחלקה דואג לחיילים - משרוך נעל ועד נשק ותחמושת - ונוסף על כך היה עליו לוודא שהמחלקה תהיה מוכנה לאימונים או ליציאה לפעילות מבצעית. ברגע שמפקד המחלקה לקח את הפיקוד על המחלקה, כולם סרו רק למרותו. אף שאני ופְּנִי היינו גם חברים, בכל מה שהיה קשור לענייני המחלקה נשמעתי לו, כמו שמקובל לומר, בצורה עיוורת.

באחת משיחותיי עם פְּנִי בענייני המחלקה ציין פְּנִי שהוא מתקשה להאמין למראה עיניו כשהוא מסתכל על חיילי המחלקה, שרק לפני כחודשיים נראו כאוסף של אנשים מבוהלים שלא ברור להם מה רוצים מהם ובכלל לא מובן להם מה הם עושים כאן. "ותראה עכשיו", הוסיף, "אפשר לתקשר אתם בעברית, הם שולטים היטב בנשק, עברו את אימון הפרט ועם עוד קצת מאמץ הם יסיימו את אימון הכיתה והמחלקה.

אינני מבין", המשיך פְּנִי לתהות, "אימון רגיל של מחלקה לוקח הרבה יותר זמן, והאנשים האלה, שרק הגיעו ארצה, גויסו, עוד לא היו יום אחד בחופש, מתאמנים, יושבים במשלטים ומבצעים כל פעילות שנדרשת מהם ואפילו יותר ממחלקות ותיקות ומנוסות יותר. ייתכן שבחושים הבריאים שלהם הם תופסים שיוכלו לשרוד במקומות שבהם הם נמצאים רק על ידי כך שהם יהיו מאומנים ויוכלו להגן קודם כול על עצמם ועל חבריהם, ואולי גם בסופו של דבר לחזור למשפחותיהם". "ואני" המשיך פְּנִי, "חושב שאם כל חייל יבין שאימונים קשים ומוכנות לקרב יכולים להציל את חייו, את חיי חבריו ובמעגל היותר רחב, את משפחתו - אז היחס שלו לאימונים, ואחר כך גם בקרב, יהיה הרבה יותר רציני, והוא ישקיע את כל יכולתו ומרצו בהם".

לאחר שהחליפה אותנו יחידה מחטיבת אלכסנדרוני, עזבנו את כורנוב בדרכנו לעין-חוסוב (עין-חצבה), שם התרכזו יחידות נוספות מהגדוד. הדרך שעברה במעלה העקרבים עדיין לא הותאמה לירידה של משאיות גדולות, והמשאיות היו צריכות לתמרן כמה פעמים כדי לעבור כל סיבוב. החיילים עשו את הדרך למטה ברגל.

אחרי ימים אחדים בעין-חוסוב קיבלה המחלקה פקודה לנוע לבאר-שבע לקראת מבצע. הפקודה התקבלה לפנות ערב, לאחר שהמחלקה חזרה מיום

אימונים מפרך בשדה. התארגנו במהירות ויצאנו לדרך, ושוב חזרו על עצמם ה"תרגיל" של המשאית במעלה עקרבים והצעידה ברגל. פְּנִי נסע במשאית, ואני צעדתי בראש המחלקה במעלה ההר. אחד מאמצעי השליטה של מפקד כיתה או מחלקה, בפרט בחושך, הוא מתן פקודה לחיילים להתפקד. בזמן שצעדנו ביצעתי כמה התפקודיות, ובאחת מהן התברר שחסר חייל. עצרתי את הטור והתחלתי לברר מה קרה ומיהו החייל החסר. התברר שאחד החיילים מעד והידרדר במדרון בלי שמישהו הרגיש בכך. כשאותר החייל, התברר שהוא סובל משבר בקרסול. מכיוון שרגלו של הפצוע הלכה והתנפחה, הוא סבל מכאבים חזקים, נאלצתי לחתוך את נעלו. העלינו את הפצוע על אלונקה, והחיילים שנשאו אותה עברו לראש הטור. מכאן ואילך הם קבעו את קצב ההליכה של המחלקה.

לאחר שהצליחה המשאית להגיע לסוף העלייה, התלונן הנהג על רעשים במנוע, ופְּנִי החליט לעצור בכורנוב ולנסות לתקן את הדרוש תיקון. בעוד הנהג מטפל במכונית, הסתדרה המחלקה לארוחת ערב בשטח. כמה חיילים ביקשו רשות להיכנס למוצב כדי לקחת מים חמים ולחמם את האוכל. לא עבר זמן רב, ואחד החיילים חזר בריצה וצעק שעומדים לירות בחבריו שנמצאים בבניין המשטרה. פְּנִי שלח אותי לברר מה קרה שם. המראה שראיתי כשנכנסתי

לבניין המשטרה וצעדתי לכיוון חדר האוכל נתן לי תחושה שאני צופה בצבא אחר. החיילים היו לבושים במדים, חבושים בכובעים ונעולים בנעליים שאנחנו יכולנו רק לחלום עליהם. חדר האוכל היה מואר באור מנורות "לוקס", והתמונה שנגולה לפני כאילו נלקחה מסיפור דמיוני. בימין חדר האוכל עמדו חמישה מחיילי, ומולם, מצד שמאל, עמדו חיילים בנשק שלוף ודרוך, ובתווך עמד קצין, כנראה מפקד המוצב. המילים ששמעתי בהיכנסי פנימה היו: "מי הם הפרטיזנים האלה? מאיפה הם הגיעו? אני תיכף מוציא אותם להורג!" מהמקום שעמדתי בו, אמרתי שאני המפקד שלהם ובאתי לברר מה קרה, ובצעדים איטיים התקרבתי לכיוון מפקד המוצב.

הסתכלתי על חיילי, שהיו לבושים בבגדים מאובקים ומלוכלכים מיום אימונים ובנעליים מאובקות שלא ניתן היה לזהות את צבען לאחר העלייה במעלה העקרבים והנסיעה הצפופה במשאית. רק דבר אחד בלט לטובה, ובו הייתי גאה: כולם היו עם חגור מלא, ונשק צמוד לגופם. האוכל שהיה מונח על השולחנות עורר את קנאתי. אנחנו יכולנו רק לחלום על אוכל כזה. כשהתקרבתי למפקד המוצב, ומבטינו נפגשו, עמדנו שנינו לרגע והסתכלנו איש על רעהו, ובלי לומר מילה נפלנו זה לזרועותיו של זה והתחבקנו. מפקד המוצב היה מכר טוב שלי מעיר הולדתי לוצק. החיילים משני המחנות עמדו נבוכים ומשתאים ולא הבינו את

המתרחש. התעשתי ראשון וצעקתי לחיילי: "רוצו מהר למשאית, אנחנו חייבים לזוז מיד". אחרי שיחה קצרה עם המכר מעירי אמרתי לו שהמפקד שלי מחכה לי. נפרדנו ועזבתי את המקום. בינתיים תיקן הנהג את המשאית, והמחלקה המשיכה בדרכה לבאר-שבע. דיווחתי לפְּנִי על האירוע בבניין המשטרה, ולשאלתו אם אני עומד לטפל בחיילים שהיו מעורבים בתקרית, עניתי שלדעתי החיילים והמפקדים במוצב יכלו לפעול באופן חכם יותר. "זו גם דעתי", אמר פְּנִי, ובזה תם הסיפור.

מבצע "חורב"

המחלקה של פני / מבצע "חורב"

מבצע "חורב"

בבאר-שבע קיבלנו מדים חדשים, הוחלפו נעליים בליות, הושלמו מנות התחמושת לחיילים, וכלי הנשק נבדקו וטופלו. כשחזר פְּנִי מקבוצת הפקודות, התברר לנו שבתוך 48 שעות יתחיל מבצע "עין", שמטרתו לסלק את המצרים מהנגב ולשחררו. המבצע קיבל את שמו מהאות הראשונה בשמות המקומות שצה"ל תכנן לכבוש במבצע הזה: עזה, עסלוגי ועוגיה אל-חפיר. מאוחר יותר נוספה לרשימה גם אל-עריש. שם המבצע, שנערך בין 22 בדצמבר 1948 ל-7 בינואר 1949, שונה לאחר זמן מה למבצע "חורב" על שמו של הר חורב שנמצא על פי המסורת בחצי האי סיני.

הזרוע המזרחית של הצבא המצרי בנגב, שהייתה פרוסה לאורך כביש ביר עסלוגי - עוגיה אל-חפיר בואכה אבו-עגילה, מוגרה, וכוחות של חטיבת הנגב הגיעו עד שדה התעופה של אל-עריש. חטיבת הנגב,

חטיבה שמונה המשוריינת נעה באיגוף מערבי דרך חולות חלוצה ורוחייבה, שהוכשרו לכך מראש באמצעות פריסת רשתות ברזל ועבודות הנדסיות שונות, וכבשה את עוגיה אל-חפיר. הדרך לסיני נפרצה, וכוחות צה"ל כבשו את אבו-עגילה ואיימו על אל-עריש. מטרה נוספת של המבצע, ניתוק רצועת עזה, לא הושגה שכן ישראל נאלצה להסיג את כוחותיה מסיני בעקבות איומי התערבות של בריטניה ולחץ כבד שהפעילה ארצות-הברית. מבצע "חורב" הביא את מצרים אל שולחן המשא ומתן, ובכך הייתה למדינה הערבית הראשונה שחתמה על הסכם הפסקת אש עם ישראל.

המחלקה שלנו צורפה לכוח שהיה מיועד לכבוש את עזה. בעודנו מתכוננים לעלות על כלי הרכב ולנוע לכיוון עזה, התקבלה ההוראה על ביטול הפעולה לכיבוש עזה. ראש הממשלה דויד בן-גוריון התנגד לכיבוש עזה. נימוקו העיקרי היה שהערבים הפסיקו לברוח, והוא לא רצה את המוני הפליטים שהתקבצו בעזה נוסף על האוכלוסייה המקומית. המתח ששרר במחלקה לקראת המבצע פינה את מקומו לאכזבה עמוקה, שפני ביטא: "אחרי שהגדוד מטרטר אותנו כבר חודשיים וחצי ומבטיח לי שנשתתף במבצע כשהמחלקה תהיה מוכנה, ואנחנו עושים את הכול כדי להיות מוכנים וראויים, באה האכזבה הזאת." "כשנגיע למפקדת הגדוד", הוסיף, "אני אבקש

העברה ליחידה אחרת שמטילים עליה משימות חשובות ומסובכות. אני הולך להודיע שאני מפסיק לפקד על המחלקה ומבקש להעביר אותי בתור חייל פשוט ליחידה לוחמת אחרת".

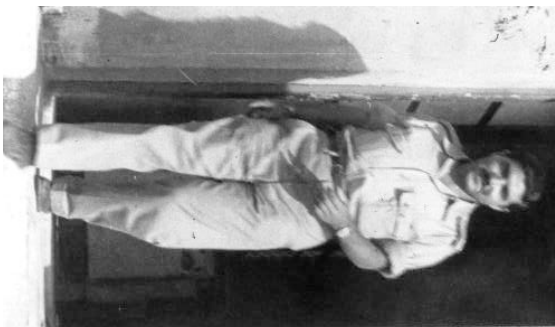
ואז פנה אלי: "ומה איתך?"

"אתה הרי יודע שדעתי כדעתך", ענית, "ואנחנו נפעל ביחד".

למחרת קיבלנו פקודה להגיע לעוגיה אל-חפיר ומשם להמשיך לסיני. כשהגענו למפקדת הפלוגה בעוגיה, פנה פני למפקד הפלוגה ישראל משולם, הודיע לו על ההחלטה שקיבלנו שנינו והסביר את מניעיה. ישראל ניסה להשפיע עלינו שנחזור בנו, אך כשנוכח שכל מאמציו עולים בתוהו, ויתר. הוא הודיע לנו ששנינו עוברים לטיפולו של יוסקה המג"ד.

ישראל קרא לסגנו ירקונה (אליהו אביבי), וזה קיבל את הפיקוד על המחלקה וירד איתה לסיני. ירקונה, שאת שמו האמיתי לא ידעתי אז, היה סייר מעולה, מפקד וגם חבר טוב. נוסף על כל מעלותיו אלה הוא היה גם, עד כמה שידוע לי, מטילן הפצצות הראשון בצה"ל. וזהו הסיפור, כפי ששמעתי אותו מפיו של ירקונה: כשתקפו הכנופיות הערביות שפעלו בנגב בתחילת 1948 את היישוב נבטים, מזרחית לבאר-שבע, ונשקפה סכנה שיפול בידי הערבים, הוחלט לשלוח מטוס קל ("פרימוס") של שירות האוויר של ההגנה ובו אדם נוסף שיטיל על אנשי הכנופיה רימוני

המחלקה של פני / מבצע "חורב"

מימין לשמאל – הסמג'י'ד יהונתן דולניסקי (זריתו), המי"פ ישראל משולם והמג"ד יוסקה יריב

יד וירה עליהם במקלע "ברן". למשימה נבחר ירקונה, והוא סיפר: "אחרי שהטלתי את הרימונים, יריתי את כל התחמושת של המקלע, ועדיין הערבים לא נסוגו. התחלתי להטיל בהם את המחסניות הריקות של המקלע. בסופו של דבר הישוב נבטים לא נכבש".

למחרת נקראנו לבירור אצל המג"ד. בפגישה נכחו קצינים נוספים מהגדוד. יוסקה המג"ד פתח בהטפת מוסר ואחר כך שטף אותנו: "כך לא מתנהגים מפקדים בפלמ"ח ובצה"ל. לא כל אחד יכול לבחור לעצמו משימות ותפקידים. על המפקדים מוטלת האחריות לשמש דוגמה ומופת לקבלת פקודות וביצוען, ודווקא מכס, שביצעתם עד היום את המוטל עליכם על הצד הטוב ביותר, לא ציפיתי להתנהגות כזאת, שפגעה בי אישית". יוסקה המשיך ושיבח את המחלקה ואת מפקדיה והעביר ביקורת נוקבת על התנהגותנו.

כשישבתי והקשבתי לדברי המג"ד הצדקתי אותו על הביקורת שהעביר עלי ועל פני. לא בצה"ל ולא בפלמ"ח היה מקום להתנהגות כמו שלנו. במסגרת הצבאית אין מקום לרצונות או להחלטות של הפרט שלא קיבלו את אישור הדרג הבכיר והקובע מעליהם. אך לעיתים עדיף לרסן סוסים דוהרים מאשר לדרבן פרדות עצלות - בתנאי שהם מוכנים לשלם את המחיר. בעודי שקוע במחשבותי, שמעתי את המג"ד

מודיע שהוא ניגש לסיכומים ולהחלטות. לפי מהלך דבריו עד כה חיכיתי לגרוע ביותר, אולם כששמעתי את שהחליט, הופתעתי.

וכך החליט המג"ד: אני ארד לסיני ואקבל את הפיקוד על המחלקה. ירקונה יחזור לתפקידו הקודם בפלוגה, ואילו פְּנִי יישאר בגדוד יומיים כדי לא להשאיר רושם שהוא נכנע מיידית. הוא מפקד מחלקה מוערך, וצריך לשמור על כבודו. וההבטחה המעניינת ביותר מבחינתנו הייתה שבכל פעילות מבצעית של החטיבה בעתיד תשתתף המחלקה שלנו במסגרת הפלוגה של ישראל, פלוגה ב'. "אעשה הכול כדי לקיים את ההבטחה הזאת", סיים המג"ד.

חשבתי בליבי שזאת גישה של מפקד נבון. הוא "שטף" אותנו על התנהגותנו והעמיד אותנו במקום שהיינו צריכים להיות בו מלכתחילה, שמר על כבודו של מפקד המחלקה וגם ידע איך לנווט את הסוסים הדוהרים. הסתכלתי על פְּנִי וראיתי שפניו, כמו פני, הביעו שביעות רצון.

בשעות המאוחרות של אותו הערב הגעתי למוצב המחלקתי שלנו ששכן בעומק של ששה ק"מ בתוך סיני, בקרבת הכביש עוג'ה אל-חפיר-אבו-עגילה, וסיפרתי לירקונה על הישיבה ועל הסיכומים. תגובתו של ירקונה הייתה: "קיבלתם הבטחה חשובה מהמג"ד בקשר לפעילות העתידית של המחלקה ושל הפלוגה".

שאלתי את ירקונה מי הם הכוחות הנוספים בשטח, ונעניתי שבכל המרחב אנחנו הכוח היחיד. לא רק שאין כאן כוחות שלנו, גם לא רואים צבא מצרי. נפרדתי מירקונה, שחזר לגדוד, ואני הלכתי לבקר בעמדות השמירה.

עם שחר, כשהתחלתי לארגן ולשפר את ההגנה ההיקפית של המוצב, התברר לי שבשעת התקפה על המוצב אני יכול לסמוך רק על הכוח שלנו. מהלוחמים דרשתי לשפר ולהעמיק את העמדות שהיו חפורות באופן חלקי ולשמור על הנשק נקי ומוכן לפעולה ומוגן מהחול הנודד שעף עם כל משב של רוח. קבעתי שהשעה 08:00 תהיה המועד לגמר הפעילויות וארוחת הבוקר, ול-10:00 נקבע מסדר בוקר.

ב-08:00 בערך נשמעה צעקה של אחד התצפיתנים: "מטוסים ממזרח!" פקדתי על כולם לאייש את העמדות, לכוון את כלי הנשק לעבר המטוסים ולהמתין לפקודה. על פי התרגולת, בירי נגד מטוסים שכבו החיילים על הגב בעמדות וכיוונו את הרובים ואת המקלעים לעבר המטוסים. כשהמטוסים חלפו מעל המוצב התברר, לפי הסימנים על כנפיהם, שהיו אלה חמישה מטוסי "ספיטפייר" בריטיים. המטוסים חלפו בטיסה נמוכה מעלינו, ומכיוון שהם לא ירו, גם אנחנו לא ירינו. לאחר שביצעו שני יעפים נוספים מעל המוצב, פנו המטוסים והמשיכו מערבה.

לאחר שהופתענו מהופעת המטוסים החלטתי לסייר בשטחים המתים שאינם נצפים מהמוצב ולהכיר את השטח בקרבת המוצב. לקחתי את הקומנדקר ואת כיתת העתודה ויצאנו לסיור. לקראת סוף הסיור, כשהיינו במרחק של כקילומטר צפונית למוצב, נתגלה לפנינו בין הדיונות משטח ישר של חול בגודל של מגרש כדורגל. הוריתי לנהג לעבור דרך המשטח.

כשעלינו על המשטח, החל הקומנדקר לשקוע. ירדנו מהרכב לבדוק את הסיבה לכך, והתברר לנו שמתחת לשכבת חול די רדודה מונחים לוחות פח. כשהרמנו אותם, נתגלו לפנינו ג'ריקנים חדשים מלאים בבנזין. התברר שגילינו מצבור דלק של הצבא המצרי.

דיווחתי על התגלית למפקד הפלוגה, והוא הפנה אותי ליוסקה המג"ד. התקשרתי ליוסקה, ועוד לפני שהספקתי להוציא מפי מילה הוא הודיע לי: "התקבלה פקודה שמחרתיים, 10 בינואר 1949, בשעה 06:00 בבוקר, אתם עוזבים את סיני ותהיו מהצד שלנו של הגבול. אני לא רוצה שום שאלות והסברים, רק דבר אחד - שב-06:00 בדיוק תהיו מעבר לגבול".

"עכשיו", אמרתי למג"ד, "אני עומד לדווח לך שגיליתי מצבור מצרי של בנזין בג'ריקנים. המצבור נראה לי די גדול". תיארתי באוזניו את גודל השטח שהבנזין אוחסן בו. המג"ד ביקש שאמתין ושמעתי שהוא מתייעץ עם מישהו. כשחזר אלי, תשובתו הייתה

שלא ניתן להעביר את המצבור מכיוון שנותר לנו רק יום אחד בשטח, ואין ברשותו כלי רכב בכמות הנדרשת. לא ויתרתי על האפשרות להעביר את הבנוין לשטחנו ואמרתי למג"ד שאני לוקח על עצמי את אבטחת אזור הפעולה ואת הארגון בשטח, ושעליו לנסות לארגן משאיות וסבלים. תשובתו הייתה: "תן לי לחשוב, ואני אחזור אליך". אחרי עוד כמה שיחות ותיאומים יצא המבצע לדרך, ולמחרת, משעות הבוקר ועד שעות הערב, הושלמה העברת המצבור. כשיצאתי בסוף אותו החודש לחופשה קיבלתי מהגדוד מענק בסך 25 לירות לבילוי לאות הוקרה על הפעולה המוצלחת של העברת הדלק. באותם הימים נראה לי סכום זה פנטסטי מכיוון שכשיצאתי לחופשה מההכשרה קיבלתי דמי כיס בגובה של 3 לירות.

בשעה 06:00 בבוקר ה-10 בינואר דיווחתי לגדוד שיצאנו מסיני ואנו בדרכנו לעוגיה אל-חפיר. עוד לפני שהספקנו להתרחק 2-3 קילומטרים מהגבול הבינלאומי, קיבלתי פקודה לנוע לכיוון קציימה, לתפוס נקודה שצוינה לי מצידו הישראלי של הגבול ולהקים שם מוצב. כפי שהסביר לי מפקד הפלוגה, הגיעו ידיעות על תנועה מצרית במגמה התקפית מכיוון קציימה לשטחנו. הגענו למקום שצוין והתחלנו בתהליך המוכר של התחפרות ושל הקמת מוצב.

בשעות הצהריים הגיע פְּנִי ולקח שוב את הפיקוד על המחלקה. במוצב הזה שהינו ימים אחדים, והדבר

המחלקה של פני / מבצע "חורב"

סודי ביותר	
מטה חזית ד'	מפקד חטיבה 10
9.1.49	מפקד חטיבה 12
	מפקד חטיבה 8
	קצין מבצעים חזיתי
	מטכ"ל אג"ם
<p>בהתאם לפקודת הפקוד העליון יש לפנות את כל משלטינו שמעבר לגבול המדיני של ארץ ישראל. חטיבה 10 תחזור עד לגבול ממש ותציב במקום מתאים מוצב פלוגתי על כביש עוג'ה — רפיח וכן תחפוש משלט שני מתאים בפתח וואדי אביד על אותו כביש.</p> <p>יתר הכוח ימצא ברורכה במקום מתאים בסביבת משלטי ה-1.</p> <p>חטיבה 12 תבטל את המוצב שמעבר לגבול ותתבסס על משלטי א-ב, ומשלט מתאים מול קסימה. גודד 82 יחזור לאיזור גבולות.</p> <p>יש לסיים את הפעולה הנ"ל לא יאוחר ממחר 10.1.49 שעה 0600.</p> <p>אין להשאיר בשטח שום חפץ ומתקן היכולים להועיל לאויב.</p> <p>אין מקום לכל ערעור וכן לדחיה כל שהיא בבצוע פקודה, אף כי קשה היא.</p>	
(—)	
יגאל אלון — אלוף	
מפקד החזית	

המברק המורה על פינוי הכוחות משטח מצריים, לרבות המוצב של חטיבת הנגב

העיקרי שנחרט בזיכרוני משהייתנו שם הוא סופת חול שכמוה לא חוויתי במשך כל תקופת שירותי בנגב.

כעבור ימים אחדים, כשהתברר שאין למצרים כל כוונות התקפיות, הצטרפנו לכוחות הגדוד בעוג'ה אל-חפיר.

אחרי תקופה קצרה בעוג'ה עלה הגדוד להתארגנות במחנה ביל"ו, וכאן זכו הלוחמים לחופשה הראשונה מיום הגעתם לגדוד ולאחר 3 חודשים וחצי של פעילות מבצעית.

המחלקה של פני / מבצע "חורב"

מבצע "עובדה"

המחלקה של פני / מבצע "עובדה"

מבצע "עובדה"

במחנה ביל"ו דרש פְּנִי שנתמקד בנושאים באימון המחלקה שבנסיבות שבהן היינו עד עכשיו לא היה אפשר להתמקד בהם וקשה היה לבצע אותם. כמו כן הוא הנחה להקפיד הקפדה יתרה על סדר, ניקיון ומשמעת של חיי מחנה. את הדגש העיקרי שם פְּנִי על האימונים, ובפרט על אימון הכיתה והמחלקה, ודרש ביצוע מושלם.

בתחילת מרס נודע לנו שעומדת להתבצע פעולה גדולה, ושמחטיבת הנגב ישתתף בה כנראה רק הגדוד השביעי. כאן נכנס לפעולה המג"ד שלנו יוסקה והצליח לקיים את שהבטיח לנו בעוג'ה אל-חפיר-דהיינו, שנשתתף במבצע הבא של החטיבה. תחת לחצו שונתה הפקודה, ולמבצע יועדו הפלוגה שלנו ופלוגה מהגדוד השביעי. המבצע שעמדנו להשתתף בו היה מבצע "עובדה", שבמסגרתו עמד צה"ל להשתלט

המחלקה של פני / מבצע "עובדה"

8 101
1228 / סב'
8.3.49

פ.ל. ב.
ש.ר.
קשר
מחיצין
פ.ל. טסה
תחבחה
אפמאח
מנהלה
מגיד

לפקודת ירידה למבצע עובדה / נספח 1

כוונה: על פלוגה ב' לטוס הלילה לאיג"פ. הפלוגה תודה בתל-נוף היום בשעה 1700 תאריך 8.3.49.

שיטה: הפלוגה טותם משך דוליה מחלקות מחלקת מספר היחידים 1.20. מנהלה:

אספקה: הפלוגה תספח מנהלית למטה החטיבה

מוין: הפלוגה תקח עמה מנות קרב ל 24 שעות ארוחת ערב לשדה התעופה ארוחת לילה כריכים.

מים: כל איש יקח 2 מימיות מים. כל מחלקה תקח מכלי מים מברונט ומפת. לבוש: לבוש חם.

שיכון: 2 אהלים קטנים 2 אחלי סירים שק שנה ושמיכות. מטבח: מטבח מצומצם לחימום ושיפור מנות הקרב.

הטסת דמטען: דוריאית להטסת דמטען באורך תצורפנה: את הציד יש לארוח בשקי הפצים. הפלוגה תקח אתה לכל איש 30 ק"ג ציד פל. 500 ק"ג ציד: ציד שנשא במחנה לרכו ולסגור במחסנים

נשק ותחמושת: לפי התקן

דלק ושמונים: באיג"פ

תחבורה: העברה ע"י מטוסים. ממ תעמוד בשעה 1600 ליד מטה הפלוגה

רפואה: ציד ש.ר. פלוגתי לשדה ילקח ע"י הפלוגה: רופא, בית חולים העברת פצועים על מטוסים משדה התעופה.

משמעת: יש לשמור על ריכוז האנשים, השקט וההתנהגות המתאימה בזמן הטיסה והשדייה בשדה התעופה.

הסעה: כל כובעי הפלוגה יוסוו ברשתות.

דאגה: עיין נספח דאגה.

קשר: הפלוגה תקבל 1 מכשיר מק 20 מספר מכשירים קטנים הקשרים יצאו עם הפלוגה ויסופחו פיקודית לפלוגה ב'.

דוספות: 1. כל החולים יעמדו בפיקודו של יוסף הררי בקשר עם השליש דגוד

רב סרן
מפקד דגוד

נוסח פקודת המבצע של מג"ד 8 המורה על הצטרפות פלוגה

ב' למבצע "עובדה"

על כל הנגב הדרומי ולכבוש את אום-רשרש, היא אילת של ימינו.

מכיוון שהמבצע הזה נערך לאחר החתימה על הסכם הפסקת האש עם המצרים, הכוח שעמד מולנו היה צבא ירדן.

מבצע "עובדה", שהתנהל בין ה-5 ל-10 במרס 1949, היה האחרון מבין מבצעי מלחמת העצמאות. הוא התנהל במקביל לשיחות הפסקת האש עם הירדנים שנערכו ברודוס ובא להציב עובדה: כל הנגב הדרומי נמצא בשליטתנו – זאת נוכח דרישת ירדן לקבל תחת ריבונותה חלקים גדולים ממנו.

במבצע "עובדה" פעלו שתי חטיבות שהתקדמו דרומה בתנועת מלקחיים: חטיבת גולני שנעה ממזרח דרך הערבה, וחטיבת הנגב שנעה ממערב. כוחות חטיבת הנגב נעו דרך אזור בעל עבירות קשה מאוד, דבר שהיה אמור להקנות להם אפשרות להשיג הפתעה אופרטיבית-טקטית אל מול הלגיון הירדני.

ההכנות למבצע כללו הצטיידות במים ובמזון לשלושה ימים, בתחמושת נוספת, בעיקר למקלעים ובפצצות למרגמה בקוטר 52 מ"מ. בסופו של דבר נשא כל חייל על גבו קרוב ל-30 ק"ג של ציוד. לאזור היציאה למבצע הגענו במטוסי "קומנדו", דחוסים על רצפת המטוס. נחתנו בשדה נחיתה מאולתר בוואדי עוקפי (שדה-אברהם בבקעת עובדה של היום). משדה הנחיתה המשכנו ברגל לכיוון אילת, ואת הטור ניווט

המחלקה של פני / מבצע "עובדה"

והוביל פְּנִי. כשראיתי בפעם הראשונה את המפות שהונפקו לנו, התלבטתי אם אפשר יהיה לנוט בעזרתן, אולם כפי שכבר ציינתי קודם לכן, פְּנִי היה נוט מעולה, והתמצאותו בשטח הייתה יוצאת מגדר הרגיל. המרחק, בקו אווירי, ממקום הנחיתה לאום-רשרש היה בערך 50 ק"מ, אך בגלל המבנה הטופוגרפי של השטח התארך ציר ההליכה לכ-70 ק"מ. את המרחק הזה עשינו בשלושה ימים, צועדים קרוב לגבול עם מצרים.

מבצע "עובדה" - טור חיילי חטיבת הנגב בדרך לאילת

לאחר ששהינו במשך כמה ימים באום-רשרש, קיבלנו פקודה לשוב צפונה לקראת פעולה שעומדת להתבצע בהר חברון. המחלקה שבה למחנה ביליון, ושם נודע לנו שלא יהיה מבצע בהר חברון, אולם אנו עומדים להחליף את חטיבת אלכסנדרוני באזור בית-גוברין.

המחלקה של פני / מבצע "עובדה"

קרב דווימה

אחד מן הגח"ל / נתן אלתרמן
מסיפון אונייה מתנוודדת
הוא ירד אל רציף הנמל.
וחיכתה לו ברציף המולדת
בדמות אוטו צבאי וסמל.

היא את שמו בחותמת הטביעה,
היא השליכה בגדיו אל השק,
ושבועה נוראה היא השביעה
לקולו של הגשם הדק.

ונראהו זוחל, או כורע,
או עומד עם צלחת בתור,
ונדע: ללא בית ורע
קר ללחוס את מלחמת הדור.

עוד הארץ הזאת לא נתנה לו
לא ידיד, לא פינה למקלט,
לא שמחה מאלף הללו
אשר לנו היו למתת.

לא, כי רק את חייו, פליטי-חרב,
הוא קיבל על חוף מידה,
אבל גם את חייו, אי-בערב,
הוא השיב בנפלו בעדה.

קרב דווימה

בפרק על דווימה נפרדנו מפני ומכיתתו, והם עשו את דרכם לעמדות שבהן היו אמורים להתמקם. כדי להבין את אופי פעולותינו בדווימה ובשטח שמסביב לה עליי לחזור ולספר את שאירע מאז קיבלנו פקודה להחליף את היחידה שתפסה את המוצב בדווימה.

בסוף מרס 1949 עזבה המחלקה את מחנה ביל"ו בדרכה להחליף יחידה מחטיבת אלכסנדרוני שהייתה מוצבת בכפר דווימה. כשהגענו לכפר, פני כבר היה במקום. הוא יצא עם קבוצת חיילים שעות אחדות לפנינו כדי לערוך חפיפה עם המפקד שאותו החליף.

כשהצטרפתי לפני עם הכוח העיקרי של המחלקה, הבנתי ממנו שהחלפנו כוח שהיה גדול פי שישה מהכוח שלנו, ושלא יהיה ביכולתנו להשתלט על כל הכפר. החלטנו לסייר בכפר ולאתר את השטחים החיוניים שנתפוס ונקים בהם עמדות שיאפשרו לנו

להגן ולשלוט על החלק החיוני, מבחינתנו, של הכפר. את המחלקה חילקנו לארבע כיתות; הכיתה הרביעית הורכבה מחיילים שנגרעו משלוש הכיתות התקניות. את שלוש הכיתות הצבנו בעמדות כפי שנבחרו על ידי פְּנִי, ועל הכיתה הרביעית הוטלו כל התפקידים שנדרשו ממחלקה כאשר היא פועלת באופן עצמאי בשטח: לבצע סיורים ליליים בכפר ובין העמדות, להיות כיתת עתודה במקרה שנותקף ולאבטח את ציר התנועה בינינו לבין מפקדת הגדוד. נוסף על כך הוטל על הכיתה הרביעית להקים ולהפעיל מטבח מחלקתי שיספק לחיילי המחלקה אוכל מבושל.

בעודנו מסיירים בכפר, הגיע אלינו אחד החיילים ודיווח שבחלק הדרום-מערבי של הכפר נמצא ג'יפ ועליו חיילים. שאלתי את פְּנִי אם ידוע לו במה מדובר. הוא ענה בשלילה וביקש שאגש לברר. כשהגעתי למקום חנייתו של הג'יפ, התברר לי שהיחידה שהחלפנו השאירה במקום את האפסנאי ועימו שלושה חיילים. הקבוצה כולה המתינה במקום לבואה של משאית שתפנה את מחסן האספקה של הכוח שהחלפנו.

כשנכנסתי לבית ששימש מחסן התברר לי שהיו בו מצרכי מזון בשפע שלא נתקלתי בכמותו במשך כל מלחמת העצמאות. בלטו לעיניי שימורי האננס, רסק תפוחי העץ וקופסאות השוקולד. באותו הרגע גמלה

בליבי החלטה: "המחסן הזה צריך להישאר כאן אצלנו".

פניתי אל האפסנאי: "אתה באמת מאמין שתגיע משאית לאסוף אתכם? לפי ניסיוני אין לזה סיכויים גדולים". האפסנאי השיב שהוא מצפה שהמשאית תגיע בכל רגע. "אוי להם אם הם לא ישלחו רכב", הוסיף. "אנחנו כאן לא מוכנים להיות רגע נוסף. השהייה במקום המקולל הזה הספיקה לנו".

דיווחתי לפני על האנשים ועל המחסן והבעתי את דעתי שאנחנו צריכים לפעול כדי שמחסן המזון יישאר ברשותנו. אם אקבל את רשותו, אמרתי, אנסה לדאוג לכך. פני אישר לי לנסות להעביר לרשותנו את המחסן, אולם הוסיף: "אני מפקפק בכך. יותר קל לעקור שן לאריה מלהוציא משהו מהמחסנאים..."

חזרתי למחסן והודעתי לאפסנאי ולחיילים שהם חייבים לעבור למרכז הכפר. הסברתי שאנחנו כוח קטן שאינו יכול לשלוט בכל הכפר, ושאין זה חיוני מבחינתנו להגן על האזור שהם נמצאים בו. הוספתי: "אנחנו יכולים לעזור לכם על ידי כך שנעמיד לרשותכם רכב להעברת המחסן, אבל אתם תצטרכו לשמור עליו". החיילים ומפקדם הודיעו באופן נחרץ שאינם מוכנים להישאר במקום והחלו להעלות רעיונות כיצד יוכלו להיפטר מהמחסן. אחד החיילים הציע להעביר את המחסן לרשותנו, אולם לכך,

הדגישו, דרושה חתימה של קצין אפסנאות, שלא היה
בנמצא.

לאחר שהודעתי להם שהם חייבים להתחיל מיד
בהעברת המחסן, ושלא ארשה להם להישאר
במקום, פנה אלי האפסנאי ושאל אם אני מוכן
לחתום. לרגע הזה חיכיתי: אחרי ספירה קצרה של
המלאי חתמתי בתחתית המסמך את שמי,
"ישקה", והודעתי להם שהחתימה הזאת מספיקה.
החיילים לקחו את המסמך החתום והסתלקו
במהירות מהמקום. עוד לפני שהגי'פ שלהם עזב את
תחומי הכפר, הגיע למחסן הקומנדקר שלנו עם
צוות שהכנתי מראש. בעת שתכולת המחסן עשתה
את דרכה למטבח המחלקתי, הייתי עדיין מודאג
מהאפשרות שאולי בכל זאת תגיע המשאית,
והעסקה כולה תתבטל.

כעבור כמה שבועות, בהיותי במחנה ביל"ו, הגיע אלי
רץ מהמג"ד והודיע לי שעלי להגיע מיד לישיבת מטה
הגדוד. כשנכנסתי לחדר הישיבות הופנו לעברי כל
המבטים, והמג"ד הושיט לי מסמך: "זאת החתימה
שלך?" אישרתי שאכן זו חתימתי והסברתי בקיצור
כיצד היא הגיעה אל המסמך. סיפרתי גם איך המזון
שעליו חתמתי עזר לנו במשך כל זמן שהותנו
בדווימה, גם כאשר לא הגיעה האספקה מהגדוד.

המג"ד פנה אליי ואמר: "הרי הייתה לך אספקה, אז
למה כל יום קיבלנו ממך תזכורת שהאספקה לא

הגיעה, או שהגיעה באיחור, או שהכמות שהגיעה איננה מספיקה?"

"תאר לך שלא הייתי פונה אליכם", ענית. "באפסנאות היה מתעורר חשד: מאיפה יש להם מזון? ואם הייתם מגלים את העניין, בוודאי הייתם לוקחים אותו. וחץ מזה, היינו זקוקים בכל מקרה למנות טריות". "ושלישית", הוספתי בחיוך, "הסדר צריך להישמר, והאספקה צריכה להגיע בזמן". כשראיתי את החיוך על פניו של המג"ד, הבנתי שהפרישיה נסגרה.

בשעות אחרי הצהריים של היום הראשון לשהותנו בדווימה עליתי עם פְּנִי למקום גבוה בתוך הכפר שממנו אפשר היה להשקיף על כל הסביבה. כאן התווה פְּנִי את תוכנית הפעולה של המחלקה: "החל מהלילה נחלק בינינו את שעות החשיכה כך שכל אחד יהיה אחראי לחצי מהזמן. בשעות המשמרת שלו יבצע כל אחד מאיתנו, עם עוד שני לוחמים, סיור בכפר ובין העמדות שלנו. כל דבר חשוב בשטח או היתקלות פותרים על ידי פתיחה באש. אין להסתבך בבירורים מיותרים, ויש להיזהר רק כשיש חשש לפגיעה בכוחותינו. צריך לתדרך את הלוחמים בנוהל הפתיחה באש ולוודא שמפקדי העמדות יודעים מהי גזרת האש שלהם ומכירים את כל הנהלים".

אם אסכם את דברי פְּנִי, הפקודה שקיבלנו הייתה: "נתקלת, אתה יורה. ורצוי שתהיה ראשון היורים.

אתה יורה גם אם אתה מגלה תנועה חשודה". אנשים שיקראו את הדברים האלה יאמרו בוודאי: "מה היה שם? המערב הפרוע?" אכן.

באותה עת פסקו הקרבות נגד הצבאות הסדירים בכל החזיתות. עם מצרים נחתם הסכם שביתת נשק, והסכם דומה היה אמור להיחתם עם הירדנים בתוך ימים אחדים. באזורי הגבול של הפסקת האש התרכזו הפליטים הערבים, שבחלקם גורשו ובחלקם עזבו מרצונם החופשי לפי הוראות הוועד הערבי העליון. עם שוך הקרבות ניסו רבים מהם לשוב לכפרים שמהם ברחו כדי להתיישב בהם מחדש, אחרים ניסו לחזור לכפריהם כדי להוציא רכוש שנשאר מאחור, והיו גם כאלה שחדרו למטרות שוד וגניבה מהיישובים היהודיים. באזור שפעלנו בו עבר גם ציר המבריחים בין רצועת עזה להר חברון. הערבים שחדרו למטרות שוד והמבריחים היו לרוב חמושים.

בכפר אידנא היו ערוכים גם כוחות פלסטיניים בלתי סדירים שעסקו במיקוש ובירי מהמארב. על קיומה של היחידה הזאת נודע לי רק בדיעבד מספרו של פרופ' גלבר ("עצמאות ונכבה"). אנחנו בדווימה הרגשנו את תוצאות פעולתה של היחידה הזאת בלי שידענו על קיומה. "כדי שנוכל לשרוד בשטח וגם לשלוט בו", הסביר פְּנִי, "עלינו כל הזמן לפעול וליזום. הכוונה שלי היא שאנחנו נשאף למגע עם

המחלקה של פני / קרב דווימה

1700	311.3.49	מכונות קומנדוק עמוסה פרוודוקטים יצאה בלונדון 4 אנשים מוויינים למשילט דווימת ליד הכפר קוביבה דותקפו עיי כנופיה אשר שמד מארב למוכרות, שלוש נרדגו ואחד נפצע. שמת הודגים: 132638 תוכנית מביאל סוריא, 54974 סוריא שמקור משנת 57476 בן תמו סעליא סוריא. נרג המכונות. שם הפצעה: אברול משדה סוריא. 57351. כל הפצות שהיו במכונה נגבו. לוחץ הפצות: 10 תוכים גרמנים, אמר מלא: 3 סטנים מחסנות המור. 1 מלג'י, 6 מלג'י, 3000 כדורים גרמניים, 2000 כדורים 6 מילי, 1 מרגמה "2, חיק כל גי, 36 מנאים, פודוקטים וצידים אישי אשר הוצע לאור חוק ומשטר למדי.
		יש לפציע שומאט בצוע לאור חוק ומשטר.
1830		הפצות נוגפות הודגים נאספו על ידי אנשינו. הפצות העבר לבית חולים 1. גופות הודגים דוכאי לכיליי.
0900	1.4.49	נמצא הקומנדוק כשהוא מנוע עיי פטרול שיצא מפלוגה ב: המכונה יצאה מכלל שימוש והערכים חילכו בה.
1300		קברנו את שלוש המכונות שנודעו אהמול ליד קוביבה בבית הקברות ברחובות.
0400	2.4.49	פטרול שיצא ממשילט דווימת ערך סיוור מניב הכפר ונחלק ביחידת אייב, אחרי חילופי יריות התפור האיב והסתלקו סימני דם נראו באותו מקום. לכוונתנו לא אבדות
1930		פטרול חתח פיקודו של מן בודנר בנימיץ יצא עם שותף חוליות מניב הכפר דווימת.
2000		הפטרול נחלק ב-17 ערבים שהיו מצוידים ברוכים, הפטרול פתח באש ורוקם וירמונים. שני הדימונים דאאשונים לא התמוצעו, במשך זמן וח הוסתלקו הערכים והשארו חדוג אחד. ליחידתנו לא קוד דבר.
1000	5.4.49	שני קיני איים בלוי קיני קישר מצבא הגנה לישראל יצאו בלויי משולשי שלנו למשילט 444- למטרת ביקור.
1000	7.4.49	מחלקת הטיורים ממדון 152 יצאה לפי הוראת קיני המודיעין לסיוור כשסווי דווימת, נחלקו בצאן ורוצים ופיוזי אותם. אין קרבנות.
	11.4.49	סיוור ממנוע יצא לשטח מערכית מדווימת. בדרבס משני כנופיות ערבים. כולופי יריות נרדגו ערבים, לכוונתנו שלום.
	12.4.49	בגלל מגו האירי הדעי לא יבולת לעבור שיירות שלנו למשילטינו.
	13.4.49	ערב פסה מתישים. על אף חמת חשמיים וזמן האירי הוקשה תחליח שיירודתנו להעביר את מוזו חתח למשילטים. המספר מכונות שקפנו כבוק ורק לאור מספר שעות של עבודה יכלו לודע: איא. חיסודי התגלה ככל המשלטים. נשלחה ברכות חג שמח לכל הפלוגות מסטה וצדור.
	19.4.49	מלשיכרים לקחת את החשטה ביך בית ג'יביץ לדווימת ממטותים

מולד יומן המפעלים של חטיבת הנגב - אריונים באזור דווימה, ערב הקרב

הערבים כדי לגרום להם להיות תמיד בהתגוננות".
הקשבתי קשב רב לדבריו.

פְּנֵי המשיך בתדריך שלו והצביע על ואדי קובייבה:
"הדרך מדווימה למטה הגדוד בבית-גוברין עוברת
דרך הנחל, וכמה קילומטרים מכאן שוכן הכפר
הנטוש קובייבה. הכפר הזה ממוקם משני צידי הנחל,
והוא מהווה נקודת תורפה מבחינתנו. המסתננים,
ובפרט המבריחים מעזה, משתמשים בכפר כתחנת
ביניים כשהם נתקעים בדרך באור יום. לנו הדרך
הזאת משמשת עורק התחבורה היחיד לגדוד. לכן
פעמיים בשבוע נבצע פעולת סריקה באש בכפר
קובייבה. זה המקסימום שאנחנו יכולים לעשות עם
הכוח שעומד לרשותנו".

לאחר מכן פנה פְּנֵי להתייחס לטיפול ברועים שהיו
פזורים עם עדריהם על הגבעות מסביב לכפר: "דבר
ראשון עליי לציין שהרועים עם עדריהם חדרו לשטח
ריבוני ישראלי. דבר שני, מכיוון שהם יושבים מסביב
לכפר וצופים בנו, הם לומדים את צורת הפעולה שלנו
בשטח, דבר שמסכן אותנו מאוד. לכן ממחר נתחיל
לפעול לסילוקם מהמקום. נגיע לכל מקום שבו הם
נמצאים ונגרש אותם. פתיחה באש לגבי הרועים
תהיה שונה מאשר לגבי המסתננים: יורים מעל
הראש, ורק במקרה שהפעילות הזאת מסכנת את
הלוחמים שלנו יורים על מנת לפגוע. הגירוש של
הרועים לא יהיה פעולה חד-פעמית. הם יחזרו בכל

פעם מחדש מכיוון שהם זקוקים לשטחי מרעה לעדריהם".

וּפְּנֵי הַמִּשְׁיָד: "עלי להפנות את תשומת ליבך לפעילות נוספת שיהיה עלינו לבצע: הצבת מארבים בדרכים שבהן חודרים המסתננים. כל הפעילויות האלה ביחד יביאו לכך שהמסתננים יצטרכו לדאוג לעצמם, ויהיה להם פחות זמן להטריד אותנו. כל זה בתנאי שמאחוריהם לא עומד גוף מאורגן שמפעיל אותם, ושיש להם מטרות נוספות".

תמיד ידעתי שִׁפְּנֵי הוא מפקד וחייל מצוין, אבל אחרי ששמעתי את ניתוח המצב מפיו, חשבתי שלפני יושב מפקד עם "ראש גדול". כך כינו אז מפקדים שדרכם לקידום בצבא הייתה סלולה. ישבנו וסיכמנו את פעילות המחלקה, יורדים לפרטי-פרטים. כשהיה ברור לשנינו מה אנחנו רוצים להשיג מלוחמי המחלקה, קם פְּנֵי ואמר: "בוא נלך לתדרך את מפקדי הכיתות ואת כל הלוחמים כך שכל אחד יידע מה לעשות בשעת הצורך".

בגלל המספר הרב של המשימות שהטיל עלינו פְּנֵי ובגלל כוח האדם המצומצם שעמד לרשותנו היו הלוחמים עסוקים רוב שעות היממה בפעילות מבצעית. אט-אט התחלנו לחוש בתוצאות פעילותנו: הרועים ועדריהם סולקו מהשטח, החדירות לדווימה הלכו והתמעטו עד שנעלמו כליל, וגם תנועת המסתננים דרך נחל קובייבה הלכה ופחתה. היו

מסתננים שניסו לעקוף את הכפר מדרום בנתיב שהיה קשה יותר לתנועה, והדבר אילץ אותנו להוציא מארבים גם לשם.

ואדי קובייבה והכפר קובייבה הציבו בפנינו את הבעיה הקשה ביותר מבחינה ביטחונית. באזור הכפר ובתוכו נעשו מדי פעם ניסיונות להטמין מוקשים ולהציב מארבים. המסתננים, או אולי היו אלה הכוחות הבלתי סדירים שפעלו מאידנא, ניסו בכל כוחם לשמר את הנתיב הזה בין הר חברון לרצועת עזה. אנו היינו מגיעים לקובייבה מדי כמה ימים עם כוח בגודל של כיתה ומבצעים סריקה בכפר. כך ניסינו לשמור את הדרך בין דווימה לגדוד פתוחה לתנועה. כדי לפתור את בעיית המארבים והמיקוש נדרש כוח שישב באופן קבוע בכפר, אבל לכך לא היה לנו כוח אדם. הסריקות שלנו בוצעו על פי הנוהל שהתווה פְּנִי. מכיוון שהכפר היה בנוי משני עברי הוואדי, נעשתה הסריקה בשני שלבים: הכיתה הייתה מתפרסת מול החלק הדרומי של הכפר ומבצעת סריקה באש של הבתים בחלק הזה, ואחר כך מבצעת אותה הפעולה בחלקו הצפוני של הכפר. פעולת הסריקה נתנה לנו בדרך כלל כמה ימי שקט.

כך התנהלה הפעילות שלנו עד 20 באפריל, היום שבו החליט הגדוד לבצע פעילות נרחבת יותר ולהפעיל לצורך זה את כל הפלוגה שלנו. ב-19 באפריל, ביום שפְּנִי הכין את המחלקה למבצע, הייתי עם הפצוע

מהמחלקה בבית החולים תל השומר. אף שכל ההכנות במחלקה כבר הושלמו, הגיעה פקודת המבצע לידי של פְּנִי באמצעותי רק כשלוש שעות לפני היציאה לשטח. את הפקודה הזאת לא קראתי עד היום.

על מה שאירע עד שהכוח בפיקודו של פְּנִי הגיע לנקודת הפיצול סיפרתי בתחילת הספר. פְּנִי שלח את שתי הכיתות לעמדותיהן והמשיך עם הכיתה שלו בתנועה צפונה. לאחר שעברנו כמה מאות מטרים, נתקלנו לפתע בעדר כבשים גדול שנע על הציר שלנו בכיוון ההפוך, לכיוון דרום. הרועים שליוו את העדר הסתלקו כל עוד נפשם בם, ואנחנו נותרנו עם העדר. ההיתקלות בעדר עיכבה את הכיתה בדרכה. פְּנִי הורה לי לחזור עם העדר לדווימה: "מכיוון שההיתקלות ותפיסת העדר קרתה יותר מוקדם ממה שתוכנן, אתה חוזר לדווימה, ובזה סיימת את תפקידך". פְּנִי הוסיף שהוא חייב להמשיך מכיוון שגם כך הוא כבר נכנס ללחץ של זמן. הוא שאל כמה אנשים אני צריך בשביל להוביל את העדר, ולאחר מחשבה קצרה עניתי שלפי גודלו אני זקוק לכיתה או לכל הפחות לחצי כיתה. תשובתו של פְּנִי הייתה קצרה: "תקבל שני אנשים". פְּנִי שלח אלי שני לוחמים והמשיך בדרכו עם שאר הכיתה. מכאן ואילך נותק הקשר ביני לבין שאר המחלקה, שכן לא היה ברשותי מכשיר קשר.

המחלקה של פני / קרב דווימה

תנועת הכוחות בשלב הראשון של הקרב

כמעט את כל ניסיוני בהובלת כבשים צברתי בגירוש העדרים שמסביב לכפר דווימה. בתקופה שהייתי מוצב עם חברי ההכשרה שלי בקיבוץ גבולות היה הנגב מנותק מרבית הזמן ממרכז המדינה, והמחסור במזון הלך והחריף. בכמה קיבוצים הופיעה בכניסה לחדר האוכל הכתובת "סרדיניה" לציון סוג המזון שבמשך רוב הזמן שימש מנה עיקרית.

במטה הגדוד הוחלט, באופן חריג, להחרים מהבדווים מספר מוגבל של כבשים. הגדוד חילק את הבשר לקיבוצים על פי צורכיהם. כדי לבצע את המשימה נשלחו מדי פעם לוחמים במשוריין להחרים את הכבשים מהבדווים. לתוך הנפח המצומצם של פנים המשוריין היינו דוחסים כ-30 כבשים. ועכשיו, בהסתכלי על "ים הכבשים", תהיתי כיצד עלי להובילן לדווימה. בחרתי ללכת דרך הגיא שעבר בקרבת מקום ושבהמשכו התחבר לוואדי קובייבה. הדרך הזאת הייתה אומנם ארוכה יותר מהנתיב הישיר שחצה את הגבעות, אבל היא אפשרה לי לשלוט בעדר ולנתב את תנועתו בתוך הגיא הצר. מסיפורים ידעתי שבעדר יש כבשה מובילה. קראתי לשני הלוחמים ואמרתי: "בואו נחפש את הכבשה שתאפשר לנו להוביל את העדר". לאחר שריכזנו את העדר יצאנו לדרך. אני צעדתי בראש העדר, לוחם אחד בסופו והלוחם השני במרכז, ותפקידו היה למנוע מהכבשים לסטות מהדרך. בלי שהרגשנו בכך גזל מאיתנו ארגון העדר זמן רב.

כשהתקרבנו לתחתית הגיא, נפתחה עלינו אש מכיוון דרום וזמן קצר לאחר מכן גם ממזרח. תפסתי עמדה והתחלתי לצפות לכוון שממנו נורתה האש. לא היה ברור לי איך יורים עלי ממזרח, שכן לפי הבנתי היה השטח הזה צריך להיות בשליטת המחלקה שלנו. האש עלינו הלכה והתחזקה, והבנתי שאין לי סיכוי

להמשיך להתקדם עם העדר. סימנתי לשני הלוחמים לחבור אלי, ובחיפוי הדדי טיפסנו לגבעה שהייתה ממערב לגיא. כשהרמתי את ראשי ראיתי מצפון ומדרום עשן מדורות שהרועים נהגו להבעיר כדי להזעיק עזרה. אמרתי לשני הלוחמים שהמצב נראה רע, אבל אנחנו נישאר במקומנו ונמתין לראות ולשמוע מה קורה למחלקה שנמצאת בשטח לפנינו. לא היה ברשותי מכשיר קשר, ולכן לא ידעתי מה קורה למחלקה ולא יכולתי לדווח למפקדת הפלוגה.

כעבור כחצי שעה הגיע לאזור שהיינו בו חייל מאחת הכיתות שהיה שרוי בהלם. כל ניסיונותיי לדובב אותו העלו חרס. לא עבר זמן רב והגיע עוד חייל, שמצבו לא היה טוב יותר. מכיוון צפון ראיתי את לוק, אחד מחיילי הכיתה של פְּנִי, מתנדנד וגורר אחריו על האדמה את רובהו. לוק נפל חצי מעולף כמאה מטרים מאיתנו. כשהגעתי אליו, הוא שכב על האדמה וצעק: "תהרוג אותי! תהרוג אותי!" הבנתי שהוא נמצא בהלם מוחלט והחלטתי לנקוט את הדרך היחידה שעמדה לרשותי: הכיתי אותו בידיים ובקת הרובה. הכיתי, והלב שלי בכה. לוק היה החייל הצעיר ביותר במחלקה - נער חמד שתמיד היה חיוך פרוס על פניו. המכות עשו את שלהן והחזירו אותו לשיווי משקל יחסי. באותו הרגע הייתי בטוח שלוק ייטור לי על כך כל חייו, אך ימים אחדים לאחר מכן

הוא ניגש אלי ואמר: "תודה, המפקד. המכות שנתת לי הצילו את החיים שלי, ועל כך אני מודה לך". בעודי על הגבעה, ללא מכשיר קשר ובחוסר ידיעה בנוגע למצב המחלקה, הצטרפו אלינו עוד שני חיילים במצב דומה לאלה שקדמו להם. באותה עת לא הבנתי מה גרם לכל החיילים שהגיעו אלינו להיות במצב כזה. את זאת הבנתי רק בהמשך.

הערכתני את מצבי והגעתני למסקנה שעם החיילים שנמצאים איתי אינני יכול אפילו לחלום לעזור למחלקה, ושאם אמשיך לשהות בשטח, לא ברור אם מי מהם יישאר בחיים. דבר אחד היה ברור לי: אני חייב להזעיק תגבורת, לחזור לשטח ולסייע לחילוף המחלקה. החלטתי לחזור למוצב המחלקה בדווימה ולהזעיק תגבורת מהגדוד. פתחתי בריצה מטורפת, מוביל את הלומי הקרב אחרי, ושני הלוחמים שהיו איתי מחפים מאחור. האנשים שרצו מאחוריי היו שטופי זיעה ומדי פעם נפלו על הקרקע, ואני הכרחתי אותם בצעקות להמשיך לרוץ, עד שהגענו לדווימה. התקשרתי למפקדת הגדוד, דיווחתי על הקורה בשטח וצעקתי שצריך לשלוח מיד כוח חילוץ. התשובה שקיבלתי: "עכשיו אין את מי לשלוח. תעשה מה שאתה יכול".

החלטתי לחזור לשטח, אבל מאיפה אקח אנשים חדשים? בהתחשב בכך שצריך להשאיר כוח כלשהו שיגן על המוצב בדווימה, התברר שאין לי כמעט עם

מי לצאת. מישהו אמר לי שבבוקר הגיעה קבוצה של חיילים מהגדוד. רצתי לברר ומצאתי את מפקד מחלקת החבלה עם קבוצת חיילים. הסברתי לו בקצרה את המצב. "אני מוכן לצאת איתך", אמר המ"מ, "אבל החיילים שלי הם עולים מסין שבקושי יודעים להשתמש בנשק. אני, בכל מקרה, עומד לרשותך". המ"מ הוסיף שנמצאים איתם עוד חיילים שלא שייכים למחלקתו. פניתי אליהם ושאלתי: "האם מישהו מוכן להתנדב ולצאת איתי?" שניים מהחיילים התנדבו. זה היה הכוח שעמד לרשותי: המ"מ, כיתה לא מאומנת של מחלקת החבלה ושני מתנדבים שאפילו את שמם לא ידעתי.

הרגשתי דחף בלתי ניתן לעצירה לרוץ מהר ככל האפשר לשטח. הובלתי אחרי את הכוח המאולתר ובדרך הסברתי למ"מ את תפקידו: הצבעתי על גבעה כקילומטר צפונית לוואדי, ועליה עצים אחדים. "אתה עולה עם הכיתה על הגבעה ומביים כאילו שיש שם תנועה רבה של חיילים. בשום מקרה אתה לא מסתבך בקרב. אם יתקיפו אותך, אתה נסוג מיד לדווימה". מטרתי הייתה לתת לערבים תחושה שקיימת תנועת חיילים ושכנראה מגיעה תגבורת.

אני ושני המתנדבים המשכנו לרוץ מזרחה. למען האמת, לא הייתה לי תוכנית פעולה ברורה. מה כבר אפשר לעשות עם שני אנשים? כשהתקרבו לנקודה שבה פונה הערוץ בעיקול קטן דרומה, סימנתי לשני

המתנדבים שלי שאנחנו מתחילים לעלות על הגבעה. מהרגע הראשון היו בין שלושתנו הבנה ותיאום בלי שנאמרה מילה אחת.

בעוד אנו מטפסים על הגבעה, נפתחה לעברנו אש חזקה מנשק קל. החלטתי שנמשיך להתקדם. אינני מסוגל להסביר את הדחף הפנימי שדרש ממני לנסות לכבוש את הגבעה. אינני אדם מאמין, ואינני מאמין בניסים, אך מה שהתרחש בעת שכבשנו את הגבעה מזכיר יותר מעשי ניסים מאשר פעולה צבאית. כמות האש שהומטרה עלינו הייתה מדהימה, ולמרות זאת אף אחד מאיתנו אפילו לא נשרט.

האמנתי שהערבים ראו את הכיתה שהשארתי מאחור לביום תנועות של כוחותינו, ואת ההחלטה להסתער על הגבעה קיוויתי שיפרשו כניסיון של הכוח לכבוש אותה. הם בוודאי לא תיארו לעצמם שהכוח המסתער מורכב משלושה לוחמים בלבד. למרות האש החזקה ורימוני יד שנזרקו מפעם לפעם המשכנו להתקדם בחיפוי הדדי של חוליה. בסופו של דבר השתלמה עיקשותנו: הערבים נטשו את הגבעה, ואנחנו כבשנו אותה.

כשהיינו כבר על הגבעה נורתה עלינו אש כבדה מאוד ואילצה אותנו להיצמד לאדמה כמעט בלי יכולת לזוז. לאט-לאט התחלנו לשפר את מיקומנו, וכל אחד מצא לעצמו עמדה נוחה שתאפשר לו לפעול. נתתי פקודה לירות רק כשהאש או התנועה

של הערבים מסכנת אותנו כדי לשמור על מלאי התחמושת. לא היה ברור לי כמה זמן עוד נצטרך להישאר במקום.

כשהאש נעשתה דלילה, אמרתי למתנדבים שאני הולך לבדוק מה קורה מסביב למקום שנמצאנו בו, אולי יש אפשרות להתחבר לכוח אחר של המחלקה שנמצא בשטח. לאחר שהתקדמתי כ-100 מטר לכיוון צפון-מזרח נתקלתי בלוחם הרוג מהכיתה של פְּנִי. ידעתי שפְּנִי עם כיתתו צריכים להימצא במרחק שעלה על שני קילומטרים מהגבעה הזאת, ולא הבנתי איך הגיע לכאן הלוחם ההרוג. חיפשתי עוד אנשי מחלקה בשטח. כמה מטרים מימין לגופת הלוחם גיליתי עוד לוחם הרוג, ומימינו של זה את השלישי. כולם היו בלי נשק וחגור, ונראו עליהם סימני התעללות. באותו זמן גילו אותי הערבים ופתחו עלי באש חזקה. נאלצתי להפסיק את החיפושים וחזרתי לשני המתנדבים שלי.

"אם החלטת להתאבד, תמשיך להסתובב בשטח ולהוות מטרה לערבים", אמרו לי המתנדבים. "אך עליך לזכור שיש איתך שני אנשים נוספים, ולמען הביטחון של כולנו תישאר אתנו". "ודבר ראשון", הוסיפו, "אל תעמוד. שכב ותפסיק להיות מטרה".

שכבתי בעמדה ליד שני המתנדבים וראיתי לפני שני אנשים זרים שעכשיו, באותם הרגעים, היו הכי קרובים לי בעולם. שני אנשים שהתנדבו לצאת

לפעולה שספק גדול היה אם יחזרו ממנה. ועל כך, גם כעבור כמעט 60 שנים, אני חייב להם תודה. סיפרתי להם שגיליתי על המדרון הקדמי שלנו 3 גופות של חיילים ממחלקתי, ושייתכן שישנן שם גופות נוספות. אנחנו נישאר לשמור עליהן עד שיגיע כוח חילוץ. באותו זמן כבר הבנתי שאנחנו הכוח היחיד בשטח, וברגע שעשרות או אולי מאות הערבים סביבנו יחליטו להסתער עלינו, לא יהיה לנו כל סיכוי לשרוד.

אבל כמו בכל קרב, יש רגע מסוים שבו אתה נשבר - או שהאויב נשבר. לנו על הגבעה היה ברור שנשארים עד הסוף. למה החליטו הערבים לסגת ולעזוב את המקום, לא ברור לי עד היום.

בסביבות 14:00 בצהריים נעשתה אש הערבים דלילה ולבסוף פסקה לחלוטין. לנו לא היה ברור למה פסקה האש, והעלינו כל מיני השערות. השקט נמשך, והחלטתי להסתובב על הגבעה. מסביב שררה דממה מוחלטת, ולא נראו כל דמויות בסביבה. התרשמתי שהערבים עזבו את המקום.

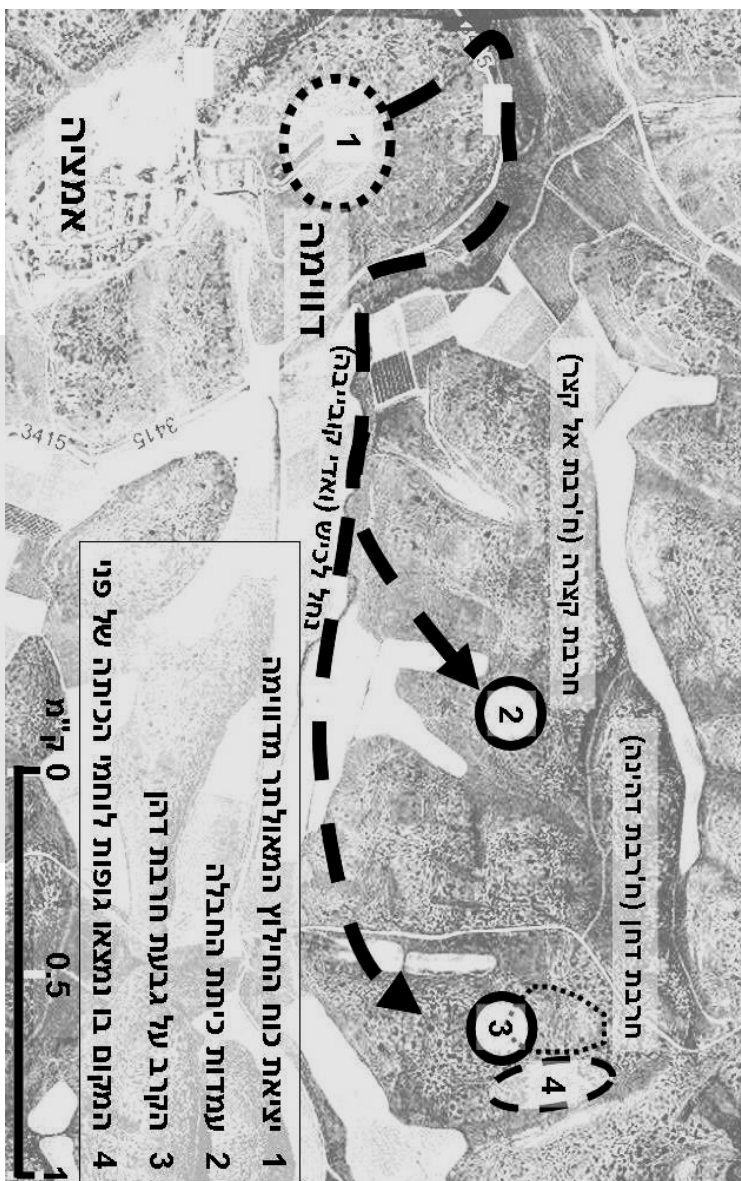
ירדתי מפסגת הגבעה שם שכבנו לעבר המדרון הקדמי, שם מצאתי את גופותיהם של שלושת הלוחמים. בקרבתי גיליתי את גופותיהם של חמישה לוחמים נוספים. הגופות על הגבעה היו מסודרות בצורה של פריסה כיתתית, אך את גופת מפקדם פָּנִי לא הצלחתי למצוא.

כדי להגיע לגבעה הזאת היה חייב פְּנִי לנהל עם כיתתו קרב נסיגה של כשני קילומטרים. כל מי שהיה לוחם יודע שקרב נסיגה הוא צורת הלחימה הקשה ביותר. הנחיתות המספרית הגדולה של הכוח של פְּנִי בוודאי לא הקלה על ניהול הקרב. לא היה ברור לי איך הם נפלו על הגבעה הזאת. שיערתי שאזלה להם התחמושת, או שאולי הופתעו מאחור. את התשובה האמיתית לא נדע כנראה לעולם. דבר אחד ברור: אלמלא הסתערנו וכבשנו את הגבעה, ייתכן שהערבים היו לוקחים איתם את גופות לוחמינו ההרוגים, ולעולם לא היינו מגלים אותם.

חלפו יותר משעתיים מרגע שהערבים הפסיקו לירות והסתלקו מהשטח ועד שהגיע כוח החילוץ.

לאחר שהגופות הועברו לרכב הפינוי, הודיע לי מפקד כוח החילוץ שהם עוזבים את המקום. הודעת לי לו שבלי פְּנִי אני לא אז משם. מצידי, אם הם רוצים, הם יכולים לעזוב. כשנשאלתי כמה זמן דרוש לי לחיפושים, ענית: "עד שאמצא אותו".

רצתי לבד על הגבעה, שהייתה בעצם שלוחה, ירדתי לגיא שממזרחה ולא מצאתי דבר. כשהשמש התחילה לשקוע, פנו אליי שוב מכוח החילוץ והודיעו לי שהם לא יוכלו לסכן את הכוח כולו ולהישאר בשטח בשעות החושך. ענית שבכוונתי לערוך ניסיון אחרון לאתר את פְּנִי.

כשירדתי לכיוון הגיא, ליד שיח קטן שכבר חלפתי לידו כמה פעמים, ראיתי לאור קרני השמש השוקעת משהו מבריק. כשהתקרבתי זיהיתי בקושי את גופתו של פְּנִי. את התעללות הערבים בגופה, שעלתה על כל מה שהדמיון האנושי הפרוע ביותר יכול להעלות, קשה לתאר במילים, וגם לו ניתן היה, לא הייתי עושה זאת.

**לאחר 59 שנים, על המדרון המזרחי של גבעת הקרב,
שם נמצאו גופות הלוחמים**

מההלוויה שהתקיימה בבית העלמין הצבאי ברחובות
אני זוכר רק את השיירה העצובה של כלי הרכב
ועליהם גופותיהם של תשעה לוחמים שנפלו בקרב.
את מה שהתרחש אחר כך בבית הקברות אינני זוכר,
כאילו נפער בזיכרוני חור שחור.

9 חללי הצבא הובאו למנוחות

9 חללים חיילי צבא הגנה לישראל שנפלו קרבן בהתקפה מן המארב
שנערכה בכביש בית-גזיברין ביום ד', הובאו לקבורות ברחובות, אתמול
אחר הצהריים.

הגויות הובאו לרחובות על 4 מכוניות צבאיות פתוחות, שהיו מכוסות
דגלי הלאום ומלווה מאות חיילים שהגיעו במכוניות מכל הדרום.

ההלוויה נערכה בטכס צבאי. אחרי סתימת הגולל על קבר האחים בבית
הקברות במושבה, נורו 3 צרורות יריות.

בגויות היו סימני התעללות קשה. 3 מאלה שהיו איתם עדיין נעדרים.

הארץ 22 אפריל 1949

בלוויה צבאית הובאו אתמול אחה"צ לקבורה ברחובות תשעת החיילים
שנהרגו ביום ד' בפעולות מארב ע"י כנופיות ערבים במשלט בית-
גזיברין.

גויות ההרוגים, מכוסות דגלי הלאום וזרי פרחים הוסעו במכוניות
פתוחות. אחריהן צעדו פלוגת חיילים על נשקה וקהל אזרחים מהמושבה.
לנופלים נכרה קבר אחים. עם סתימת הגולל נורו יריות כבוד לזכרם.
בגויות ניכרים סימני התעללות קשים. המתקיפים הפשיטו את ההרוגים
ערומים. שלושה חיילים שהיו בסיור יחד עם תשעת ההרוגים עוד
נעדרים.

על פרטי המקרה נמסר לסופרנו :

כיתת חיילים שערכה סיור בקרבת בית-גזיברין, הותקפה ביריות מן
המארב מכמה צדדים והכיתה כותרה. עם פקיעת האלחוט נפסק הקשר
בין הכיתה והמפקדה.

בפעולת הקרב שהתנהלה בין הכיתה לבין הכנופיות הערביות שמנו
מאות, נפלו כ-20 ערבים אולם הרוצחים הערבים אספו את חלליהם
בשעת המנוסה.

"דבר", 22 אפריל 1949

דיווחים בעיתונות היומית אודות לוויות חללי הקרב

גופותיהם של שלושה לוחמים נוספים שנפלו בקרב (כנראה במקום אחר) נלקחו על ידי הערבים לאידנא והובאו לקבר ישראל מאוחר יותר. אחד הלוחמים, ארתור גיסנר, עדיין מוכרז כנעדר.

כשחזרתי בערב עם המחלקה למחנה ביל"ו ונכנסתי לחדרי הרגשתי ריקנות נוראה, אבל ידעתי שבהיותי מפקד אין לי זמן להתאבל, ושאסור לי לשקוע בחוסר מעש. התיישבתי והתחלתי לחשוב מה אני, בתפקיד מפקד המחלקה, אעשה עם האנשים למחרת בבוקר לאחר שעברו טראומה כזאת. באותו הלילה כמעט שלא עצמתי עין. בסופו של דבר הגעתי למסקנה שכדי לשמור על האנשים ועל המחלקה מפני מצב הרוח הקשה כתוצאה מנפילת החברים, יש להחזירם מיד לפעילות שוטפת ואפילו להגביר את קצב האימונים. על הקרב בדווימה נדבר, נשוחח וננסה להפיק ממנו לקחים. כעבור כשבועיים נוכחתי לדעת שהמחלקה אכן השתקמה.

בקרב בדווימה ב-20 אפריל 1949, כ"א בניסן תש"ט, נפלו:

סגן בנימין (פּיני) בּוֹדנר
טורי פסח-יוסף (זוזו) מאיר
טורי אברהם אביליה
טורי יעקב מוסקוביץ
טורי יוסף כהן
טורי אברהם כהן
טורי גבריאל מגנזי
טורי קלמי (קלמוש) צ'פניק
טורי נסים בן ארוש
טורי ניסים אמזלג
טורי אוסקר צרפתי
טורי ארתור גיסנר (נעדר)

המחלקה של פני / קרב דווימה

מורשת פני

המחלקה של פני / מורשת פני

מורשת פְּנִי

לאחר כשבועיים במחנה ביל"ו נקראתי להתייצב בפני המג"ד יוסקה. כשהגעתי הודיע לי המג"ד שהוא מטיל עליי ועל מחלקתי תפקיד ומשימה מורכבים. לפי דיווח שקיבל, במשלט שנמצא מול העיר עזה, צפונית לכביש עזה-באר-שבע, הודיעו מפקד המשלט ואנשיו שהם ינטשו אותו אם לא יתקבלו דרישותיהם. המג"ד לא ידע מהן הדרישות. מהבוקר נותק הקשר עם המשלט, ולמפקדה הממונה עליהם לא הייתה כל ידיעה מה המצב במקום. לפי הדיווחים המוצב ננטש, או שהמצרים השתלטו עליו. תפקידי היה לתפוס בחזרה את המשלט, אם ננטש, ולאייש אותו בחזרה, ואם המצרים השתלטו עליו - לכבוש אותו בחזרה מידיהם.

"תבחר מהמחלקה את 20 הלוחמים הטובים ביותר", אמר המג"ד. "תקבל את כל הציוד הדרוש עבורם. כבר נתתי הוראה לשלוח משאית למגורי המחלקה,

ומכינים לך ציוד קשר ומפות. תוך כמה זמן תהיה מוכן לצאת לדרך?" ענית: "תוך שעה".

חזרתי למחלקה, ערכתי מסדר ובחרתי את האנשים שייצאו איתי למשימה. נתתי את ההנחיות הדרושות לקראת היציאה, וכעבור שעה יצאנו לדרך.

ביושבי בתא הנהג תהיתי בליבי מדוע מכל הגדוד בחר המג"ד דווקא במחלקה שלנו, ולמה צריך להקפיץ אותנו ממחנה ביל"ו עד לעזה. מכיוון שהיו לי בעיות כבדות יותר לעסוק בהן טרם הפעולה, הפסקתי להתעמק בסוגיה הזאת.

בדרך למדתי מהמפה על מיקומו המדויק של המשלט ועל דרכי הגישה אליו. ניסיתי לצייר לעצמי תסריט כיצד לתפוס את המשלט, אך לא מצאתי נוסחה גואלת.

כשירדנו מהרכב והלוחמים הסתדרו, התברר לי שבמקום 20 לוחמים הצטרפו אלי 25. שאלתי באיזו רשות הם הגיעו לכאן, והם ענו שלא היה בכוונתם להישאר מאחור כשהמחלקה יוצאת לפעילות מבצעית, וכך, כשהמשאית התחילה לנוע, הם קפצו ועלו עליה. כעסתי עליהם, אבל בליבי הייתי גאה בהם. החינוך שהחדיר בהם פני נשא פרי.

פרסתי את המחלקה מול המשלט, הורדתי פקודות למפקדי הכיתות ולמחלקה כולה והתלבטתי רק בבעיה אחת: לשלוח קדימה לוחם או ללכת לבד כדי לברר מי נמצא במשלט? החלטתי ללכת בעצמי.

צעדתי מול גדרות המשלט וצעקתי בקול רם: "אנחנו התגבורת". כשצעדתי כך תהיתי בליבי כדור של מי יפגע בי: של כוחותינו או של המצרים. וכך הגעתי עד למשלט, והתברר לי שהוא ננטש. דיווחתי על כך למג"ד. זאת הייתה הפעולה המבצעית האחרונה של המחלקה של פְּנִי במלחמת העצמאות - מחלקה מספר שתיים של פלוגה ב', הגדוד השמיני, חטיבת הנגב.

המחלקה של פני / מורשת פני

סוף דבר

המחלקה של פני / סוף דבר

סוף דבר

בתחילת הספר ציינתי כבר שהעובדות בנוגע לקרב בדווימה, כפי שהן מוכרות לי, מציירות תמונה שונה לחלוטין מזו שמתועדת במסמכי צה"ל ומזו שסופרה עד היום. האי-דיוקים עושים עוול במיוחד לתפקוד המחלקה ולתפקודו של מפקדה. התמונה האמיתית, כפי שאפרט כאן, שונה לחלוטין.

פקודת המבצע הגדודית הגיעה לידי של פני רק כשלוש שעות לפני יציאת הכוח וכללה, כנראה, שינוי בהנחיות בנוגע לתפיסת עדרים. רק לאחר שעיינ בה החליט שאצטרף לכוח כדי לטפל בנושא העדרים וכדי לפנות אותו ואת שאר הכוח להמשך המשימה. העובדות האלה אינן עולות בקנה אחד עם הטענה שהחלטה להחרים את העדר הייתה לא מתוכננת ובניגוד לפקודות.

ההיתקלות בעדר הכבשים (ולא בקר כפי שמופיע בכתובים) אירעה לאחר ששתי כיתות של המחלקה

כבר היו ממוקמות בעמדות (או לכל הפחות קרובות מאוד לכך), ורק הכיתה של פְּנֵי הייתה עדיין בתנועה לעמדותיה כשלפתע הופיע מולנו, בדמדומי הבוקר, עדר גדול מאוד של כבשים מלווה ב- 8-10 רועים. הרועים ברחו מיד, ואנו נשארנו עם העדר. לפי הוראותיו של פְּנֵי, היה עליי להוביל את העדר לדווימה, ובזה היה אמור להסתיים חלקי בפעולה.

על פי הדיווחים בכתב, לאחר שהכיתה של פְּנֵי הותקפה באש הוא שלח שש פרות לדווימה בליווי ששה חיילים, שהם כמחצית(!) מכוח האדם שעמד לרשותו בפיקודו של סמל המחלקה.

כל בר דעת יכול להבין שאין כל היגיון בהחלטה כזאת. לכל מי שהכיר את פְּנֵי ברור שלא ייתכן שבעת שהכיתה שלו נמצאה תחת אש הוא החליט להוביל את הפרות לדווימה, ועל כל פרה הפקיד לוחם, בראשות סגנו.

בעת שהייתה הכיתה של פְּנֵי בדרכה, כנראה "התעורר" כבר השטח כתוצאה מהיתקלות וירי של אחד הכוחות האחרים שהשתתפו במבצע (בגזרה שמצפון לנו).

חלפו יותר משעתיים מאז שנפרדתי מהכוח של פְּנֵי ועד שנפתחה לעברנו אש, ובהמשך החלו להתכנס על הגבעה שבה התבצרנו פליטי קרב מהכיתות האחרות ופליט קרב אחד מהכיתה של פְּנֵי. מתיאור האירועים

ברור שאין כל קשר בין החרמת העדר (שלא עיכבה את הכוח) לבין הזעקת הכוחות הערביים לשטח. המקום והאופן שבו נמצאו גופותיהם של חיילי הכיתה מעידים כאלף עדים שהכיתה של פְּנֵי נלחמה בגבורה נגד כוח ערבי שעלה עליהם מבחינה מספרית. הלוחמים האלה ניהלו קרב נסיגה של כשני קילומטרים עד המקום שבו מצאו את מותם. גופות החיילים נמצאו מסודרות בפריסה כיתתית, דבר שמצביע על ניהול קרב עד הרגע האחרון ולנפילתם כגיבורים.

נטען שכוח החילוץ שהגיע לשטח בשעות הצהריים המאוחרות חילץ את שרידי הכוח שהיה מכותר. המציאות בשטח הייתה שונה. אני ושני הלוחמים המתנדבים שאיתי חיכינו בשטח לכוח שיבוא ויחלץ את גופות חברינו שנפלו בקרב. בהתחלה שמרנו עליהם תחת אש כבדה ובלתי פוסקת, ולאחר שהערבים עזבו ופינו את השטח המשכנו לחכות לכוח עוד כשעתיים, ובכל האזור שרר אז שקט מוחלט.

ישנה אמרה רוסית: "מה שנכתב בעט, אי-אפשר לעקור בגרזן". אני מקווה שהאמרה הרוסית הזאת, במקרה הזה, לא תתגשם, ושסיפורי זה יתרום להנצחתם ולתיקון העוול שנעשה לזכרם של חללי הקרב ולמפקדם.

המחלקה של פני / סוף דבר